

PHẦN CON HỌC
Phần Học-Sinh (tiếng Hrè)
Tỉnh: Quảng Ngãi

LOQ PASRECH 'MỘT PADRÊN

Sách Vệ Sinh Cho Các Sắc-Tộc

HRE
1ST GRADE Health TEXT

MFN 9454

First grade student's Health Text

LÒP MỘT
Lớp Một

BÀI MANGAI HNÀI PATO BROQ ĂM CASHECH

Trung-Tâm Học-Liệu
Bộ Giao-Duc Xuất Bản
1971

Lần thứ nhất, 1971: 5,000

LỜI TỰA

Cuốn sách này đã soạn dựa theo cách trình-bày và nội-dung của cuốn Vệ-sinh bằng tiếng Việt do Bộ Giáo-Dục xuất-bản.

Một vài sửa đổi nhỏ đã được thực-hiện trong các bài học để những tài-liệu được thích-hợp với văn-hóa của các sắc dân thiểu số.

Khi soạn cuốn sách này chúng tôi giả định rằng các học sinh đã biết đọc và viết tiếng mẹ đẻ.

Mặc dầu học sinh không bị bắt buộc phải đọc tiếng Việt trong cuốn Vệ-sinh lớp một, chúng tôi đã viết các bài học bằng hai thứ tiếng, để giáo viên có thể đọc các bài tiếng Việt cho học sinh nghe. Bằng cách này, học sinh sẽ được thực hành thêm về chữ Việt đang học trong lớp nói Việt ngữ.

Án hành trong khuôn-khổ chương-trình
hợp-tác giũa:

Bộ Giáo-Dục

Viện Chuyên-Khảo Ngữ-Học

Cơ-quan Phát Triển Quốc-Tế
Hoa-kỳ tại Việt Nam

VAI LÒI NÓI ĐẦU

Những sách giáo khoa song ngữ ở bậc tiểu học được soạn thảo trong chương trình của Bộ Giáo-Dục dành riêng cho các trường Sắc tộc.

Mục đích của những sách này là để bô túc việc dạy tiếng sắc tộc ở lớp Võ Lòng, đồng thời để chuyển sang việc học quốc ngữ tại các lớp trên ở bậc tiểu học. Những sách này còn giúp ích cho học sinh học hỏi một cách hiệu quả hơn.

Đề tài trong sách được dịch theo đề tài trong chương trình tiếng Việt, nhưng những hình vẽ đã được vẽ lại và những bài giảng cũng được thay đổi để phù hợp với phong tục tập quán của đồng bào Sắc tộc.

Ở lớp Một (lớp Năm cũ) học sinh sẽ đọc bài bằng tiếng mẹ đẻ rồi giáo viên sẽ đọc bằng tiếng Việt cho chúng nghe. Ở lớp Hai, học sinh sẽ bắt đầu tập đọc bằng tiếng Việt rồi dần dần chúng có thể đọc những bài ấy một mình.

Trương Văn Đức

Giám-Đốc Nhà Tiêu-Học
và GDCH

Saigon - 1971

Y I N E Q H N À I

Baiq ngai đui achôm bèn ma niu ...

APOT I Loq Pasrech Deh Chac

'Boi:

1.	Padon lam hōc	14
2.	Pasrech hnime ich	16
3.	Pasrech hninh hreο	18
4.	Cabō hreο?	20
5.	Sac lem	22
6.	Cat caniah ti	24
7.	Lia	26
8.	Tiaq doa leq ma troq?	28
9.	Mù sút pa-uh	30
10.	Loq īnh ca deac	32
11.	Hōc hlai	34

APOT II Cùi, Padài, Broq Pagôq

1.	Hi Chuaq	38
2.	Lam heo	40
3.	Bui heo	42
4.	Padài	44
5.	Cùi bu ra ramò	46
6.	Hōc hlai	48

APOT III

Dahvèq Caq, Ôq

'Boi:

1.	Ính renh càn	52
2.	Raih dahvèq caq	54
3.	Broq ăm ta atam ca miq	56
4.	Caq troq jò	58
5.	Ai hèt	60
6.	Deac ôq	62
7.	I dōi chrong geo caq poa jiang . .	64
8.	Hőc hlài	66

APOT IV

Bù Rayàu

1.	Bac diq jaq jah loq hauq ca chac .	70
2.	Plì ma dùm min jiang	72
3.	Toq 'biaq hĕq	74
4.	Cabô loq achoang deh padrên? . . .	76
5.	Hőc hlài	78

APOT V

Loq Pasrech Hnim, Hnim Hőc Va Nói Pajum

1.	Plài bèn	82
2.	Hnim geo, vòn lem	84
3.	Rém ngai jeang cheac sra	86
4.	Hnim hőc bèn	88
5.	Hnim ich oi ta hnim hőc	90
6.	Deac jiang va sán pagôq	92
7.	Hőc hlài	94

APOT VI

Cadoa Yùq Can Yiniq Loq Tôp

'Boi:

1.	Via ca can yiniq tôq	98
2.	Tím va trọng deac can jiq blâh ta hnim hőc	100
3.	Yi Mai aleq?	102
4.	Jò sa-oac	104
5.	Dong cađac padiq beq	106
6.	Hőc hlài	108

APOT VII

Cadoa Viac Sa Nan

Va Dêch Đô Mangai Glàm Nan Sa

1.	Via viac nan sa	112
2.	Oh pagôq oi ta leq?	114
3.	Hapènh troang	116
4.	Bua bèn	118
5.	Ngen hăq oq!	120
6.	Dleq?	122
7.	Nhet miq broq ăm	124
8.	Hőc hlài	126

MỤC LỤC

Trúc và Mai, hai bạn mới của ta...

CHƯƠNG I

Vệ-sinh về thân-thể

Bài: Trang

1. Sửa-soạn đi học	14
2. Giữ-gìn nhà tiêu	16
3. Giữ răng sạch	18
4. Ái sạch?	20
5. Tóc đẹp	22
6. Cắt móng tay	24
7. Trượt chân	26
8. Theo cách nào?	28
9. Chiếc khăn tay	30
10. Thích nước	32
11. Học ôn	34

CHƯƠNG II

Ngủ, nghỉ-ngơi, vận-động

1. Ngày thứ năm	38
2. Đi chơi	40
3. Vui chơi	42
4. Nghỉ-ngơi	44
5. Giác ngủ ngon	46
6. Học ôn	48

CHƯƠNG III Đồ ăn, đồ uống

Bài:

1. Muốn chóng lớn	52
2. Tập ăn	54
3. Giúp mẹ	56
4. Ăn đúng bữa	58
5. Đừng quên	60
6. Nước uống	62
7. Bát (chén) sạch ngon côm	64
8. Học ôn	66

CHƯƠNG IV

Điều-đố

1. Nhiều quá có hại	70
2. Quả chín mới ngon	72
3. Một chút thôi	74
4. Ai ngoan hơn?	76
5. Học ôn: Em chọn thú nào?	78

CHƯƠNG V

Vệ-sinh về nhà ở, trường học và khu công-đồng

1. Làng ta	82
2. Nhà sạch, vườn xinh	84
3. Mỗi người một việc	86
4. Trường ta	88
5. Nhà tiêm ở trường	90
6. Giếng và vườn chơi	92
7. Học ôn: Thể nào thì tốt?	94

CHƯƠNG VI
Phòng-ngừa bệnh truyền-nhiễm

Bài:	Trang
1. Tránh bệnh-tật	98
2. Tiêm (chích), chủng đậu (trồng trái) ở trường	100
3. Mai đâu?	102
4. Khi bị cảm	104
5. Trù hết đi	106
6. Học ôn: Họ làm gì?	108

CHƯƠNG VII
Đè-phòng tai-nạn và cấp-cứu nạn-nhân

1. Tránh tai-nạn	112
2. Em chơi ở đâu?	114
3. Trên đường	116
4. Bạn chúng ta	118
5. Cẩn-thận nhẹ	120
6. Tại sao?	122
7. Cần mẹ giúp	124
8. Học ôn	126

PASRECH LÒP MÒIQ
Vệ-sinh Lớp Năm

BAIQ NGAI ĐUI ACHÔM BÈN MA NIU:

Cô Yi Mai và Trup

Hai Bạn Mới Của Ta:

Đây là em Mai và đây là anh Trúc

APOT I

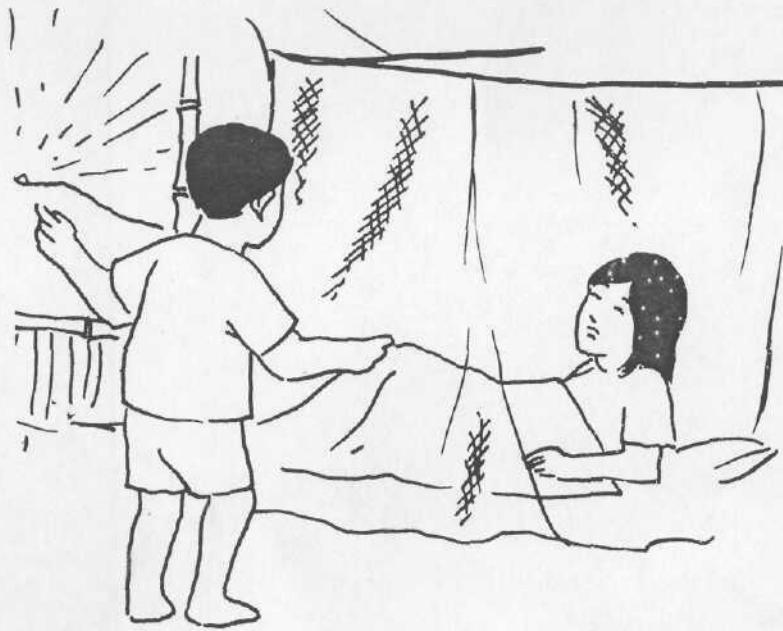
Chương I

LOQ PASRECH DEH CHAC
Vệ-sinh Về Thân-thể

1. PADON LAM HOC

Sửa-soạn Đì Học

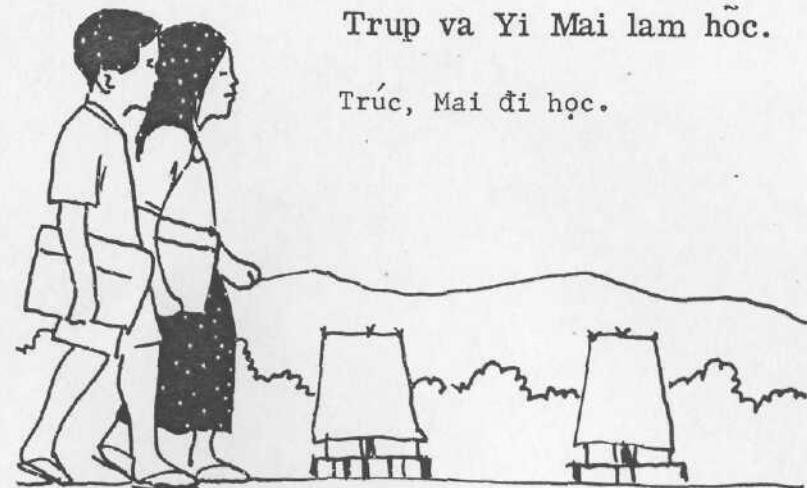

Trup padrèo Yi Mai.

Trúc đánh thúc Mai

Trup lam ìch.

Trúc đi tiêu.

Trup va Yi Mai lam hoc.

Trúc, Mai đi học.

Trup 'mùq mat.

Trúc rửa mặt.

Yi Mai sét hninh.

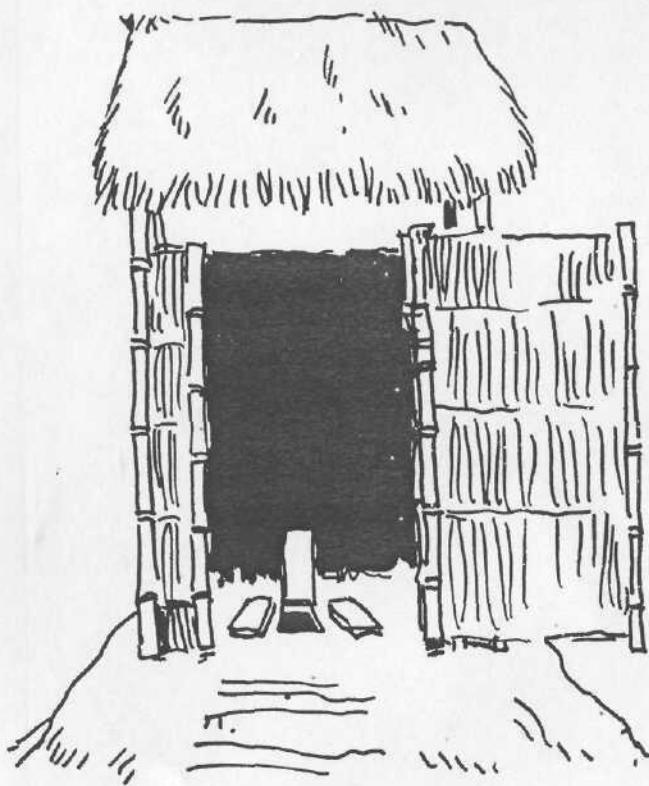
Mai đánh răng.

Yi Mai sraih gau.

Mai chải đầu.

2. PASRECH HNIM ÌCH

Giữ-gìn Nhà Tiêu

Hnim ìch niu broq.

Một nhà tiêu mới xây.

Trup va Yi Mai loq pasrech hnim ìch.

Oh hmàng lam ìch rèm sroq.

Trúc và Mai giữ gìn nhà tiêu sạch.
Em quen đi tiêu mỗi sáng.

3. PASRECH HNINH HREO

Giữ Răng Sạch

Trup sêt hninh.

Trúc đánh răng.

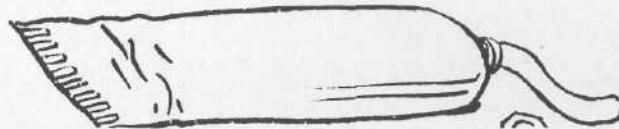
Yi Mai babô (basù) bà.

Mai súc miệng.

Tàng ĩnh pasrech hninh geo yoc:
Muốn giữ răng sạch hãy dùng:

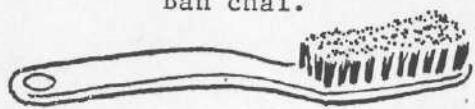
Dahvèq sêt hninh.

Thuốc đánh răng.

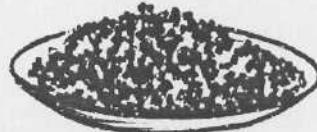
Loang sêt.

Bàn chải.

Hachah.

Than.

Boh.

Muối.

Oh hlôi hlôi sêt hninh sam cleq?

Em thường đánh răng bằng gì?

4. CABÔ HREO?

Ai Sạch?

Trup 'mùq mat.

Trúc rửa mặt.

Yi Mai 'nhiu tì.

Mai rửa tay.

Trúc khoe tay sạch,

Mai khoe chân sạch.

Miq manè:

"Chôp geo diq jaq!"

Mẹ khen:

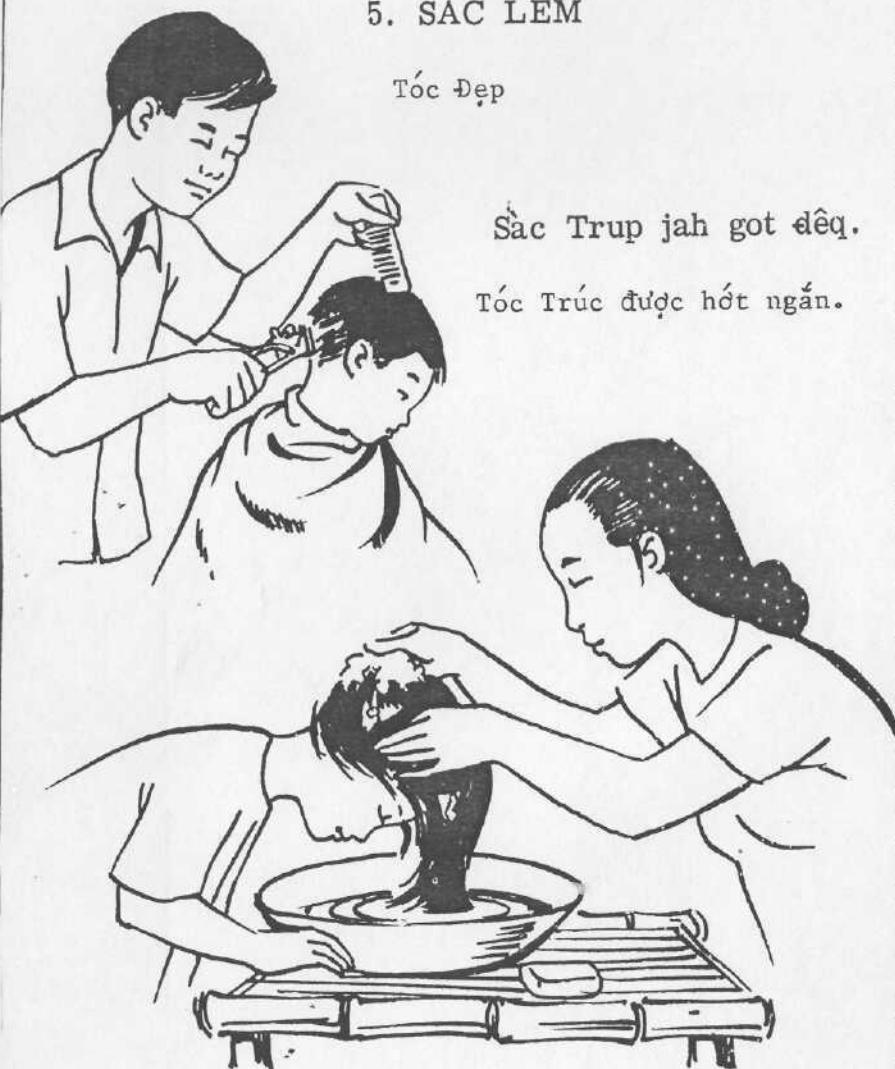
"Hai con sạch-sẽ lắm!"

5. SÀC LEM

Tóc Đẹp

Sac Trup jah got dêq.

Tóc Trúc được hớt ngắn.

Miq pupi gàu ăm ca Yi Mai.

Mẹ gội đầu cho Mai.

Va hăq sraih sàc ma lem.

Tóc hai em chải gọn.

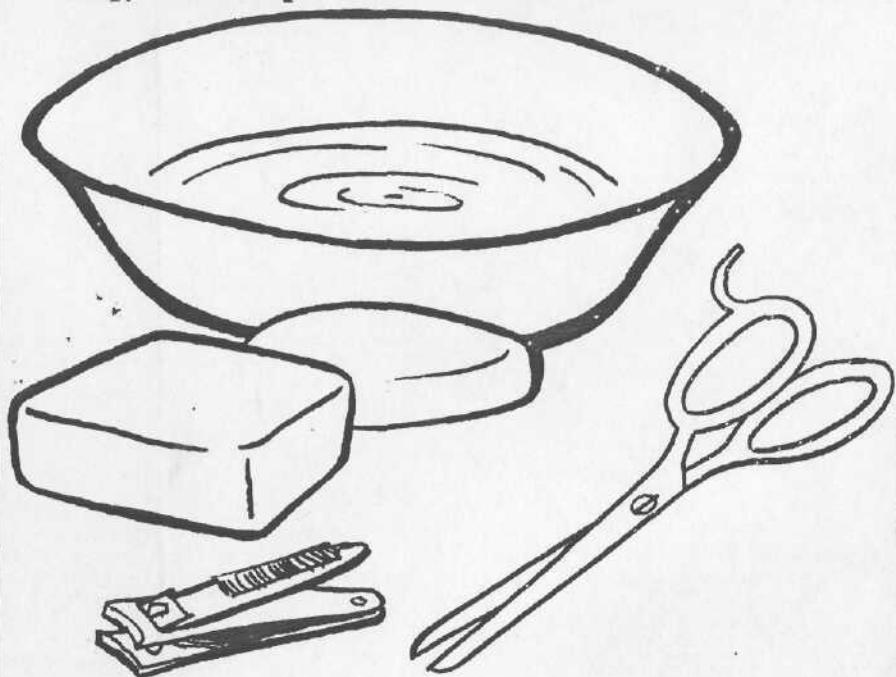
Va hăq pasrech sàc va akea gàu.

Hai em giữ sạch tóc và da đầu.

6. CAT CANIAH TÌ

Cắt Móng Tay

Trup va Yi Mai khôi cat caniah tì dêq sam dêu
kêuq, va hakep.

Trup va Yi Mai 'nhiu tì deac thech thê
va 'bong.

Trúc, Mai đã cắt ngón móng tay bằng dao, kéo,
cái bấm móng tay.

Trúc, Mai rửa tay bằng nước sạch và xà-bông.

Trup i hapeang tì geo.

Bàn tay Trúc sạch.

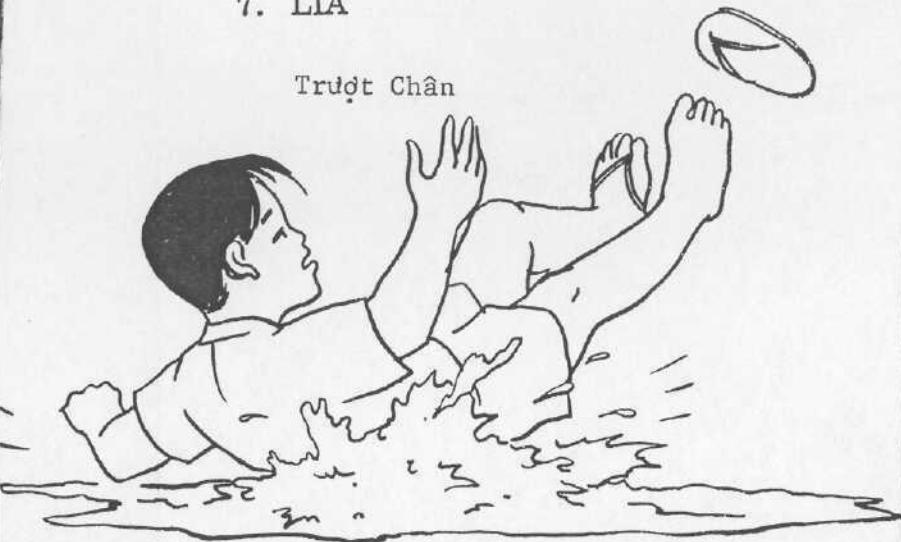

Hapeang tì Yi Mai hadai geo.

Bàn tay Mai cũng sạch.

7. LIA

Trượt Chân

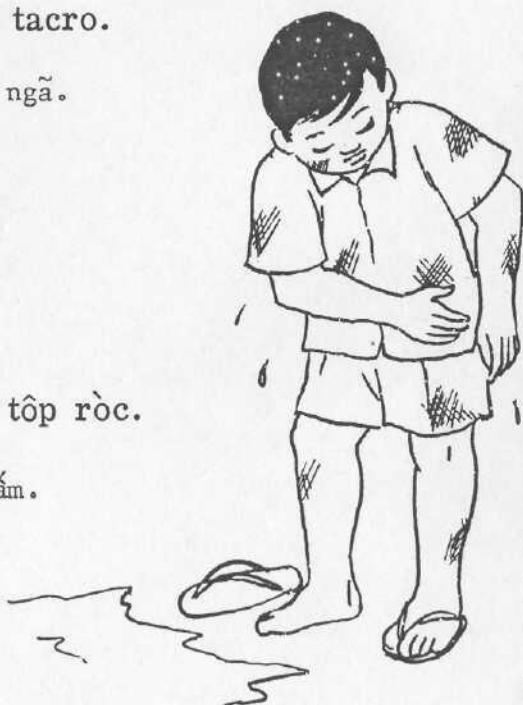

Trup tacro.

Trúc ngã.

Íu cvàn hâq tôt ròc.

Quần áo em lấm.

Trup hùm deac.

Trúc tắm.

Miq rúh ăm da Trup iú cvàn.

Mẹ giặt quần áo cho Trúc.

Khôi song hùm,

Trup atùa òn iú cvàn.

Tắm xong,

Trúc thay quần áo sạch.

8. TIAQ DOA LEQ MA TROQ?

Theo Cách Nào?

9. MÙ SÙT PA-ÙH

Chiếc Khăn Tay

Yi Mai hèt bàng bà sam mù.

Mai quên dùng khăn tay.

Trup hèt bàng mùh sam mù.

Trúc quên dùng khăn tay.

Miq ām ca va hāq mòiq ngai mòiq pôm mù,
hāq tanap:

"Chôp hmàng yoc mù bàng mùh va bà jò īnh
cachēh loq jò īnh hadrih deac mùh.

Mẹ cho mỗi em một khăn tay và bảo:
"Các con nhớ dùng khăn tay khi hát
hơi hay hỉ mũi."

10. LOQ ĪNH CA DEAC

Thích Nước

Capò pòang.

Trâu đầm (nǎm vũng).

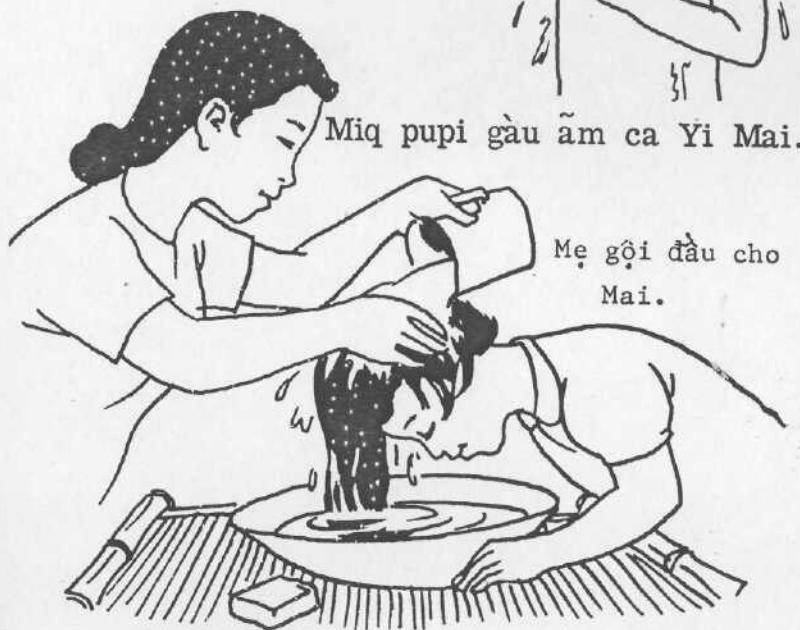

Vịt hùm

Vịt tắm.

Trup hùm.

Trúc tắm.

Miq pupi gàu ăm ca Yi Mai.

Mẹ gội đầu cho
Mai.

Hlôi hlôi hùm, pupi geo goa.

Rèm tuàng oh hùm, pupi gàu, toq leq yàng?

Nǎng tắm gội cho sạch-sẽ.

Mỗi tuần em tắm gội mấy lần?

11. HỌC HЛАІ

Học Ôn

Beq, bèn sêt hninh.

Sùt mùh mat jènh tì.

Hê khôi bèn sraih gäu.

Bèn khòh hmàng lam ìch.

Nào ta cùng chải răng, răng, răng.

Lau mặt, mũi, tay, chân, chân, chân.

Rồi ta sẽ chải đầu, đầu, đầu.

Và ta nên nhớ đi cầu, cầu, cầu.

Beq bèn angui ma jang.

Jò ca-oc vaq ca mù.

Bèn ùh cap loang achìh sriq.

Ùh i sa cleq.

Nào ta ngồi cho ngay, ngay, ngay.

Ho đã có khăn tay, tay, tay.

Và không cần bút chì, chì, chì.

Nào có khó-khăn gì, gì, gì.

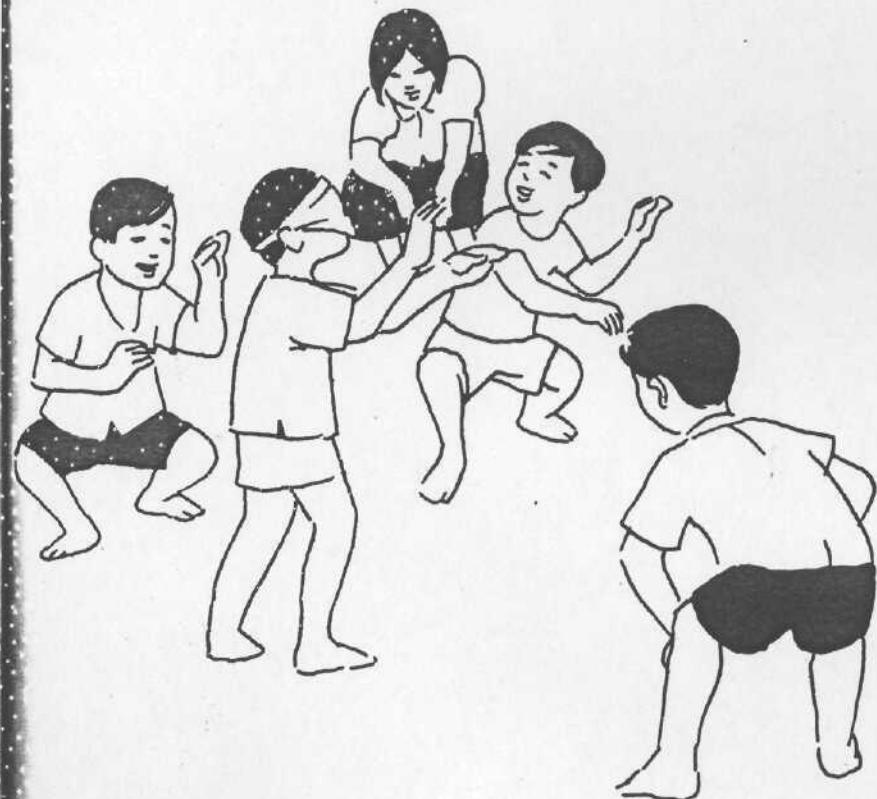

APOT II

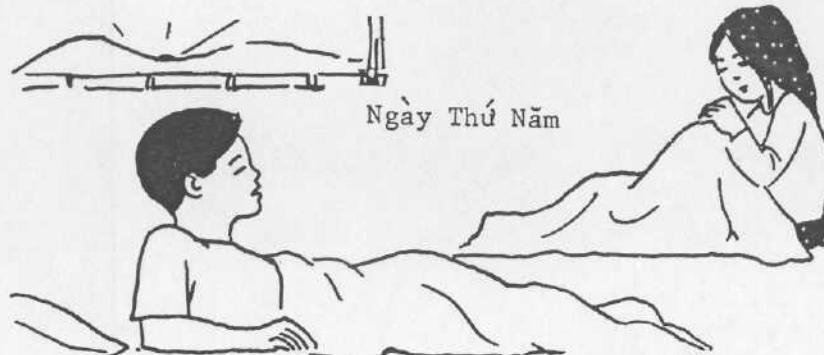
Chương II

CÙI PADÀI, BROQ PAGÔQ

Ngủ, Nghỉ-ngơi, Vận-động

1. HÌ CHUAQ

Ngày Thứ Năm

Trup va Yi Mai rèo sroih.

Trúc và Mai
dây són.

Trup vech
goh chac.

Trúc tập
thể-duc.

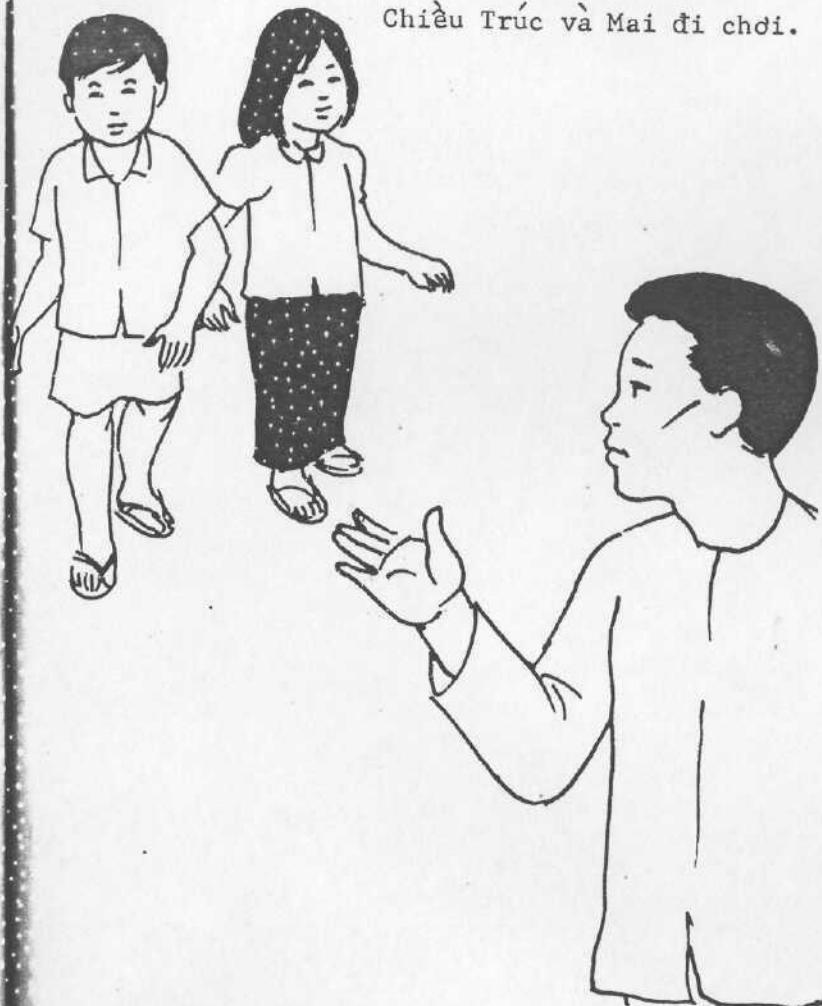
Yi Mai talong ca casi.

Mai nhay dây.

Mat mahi bù mòt Trup va Yi Mai lam heo.

Chiều Trúc và Mai đi chơi.

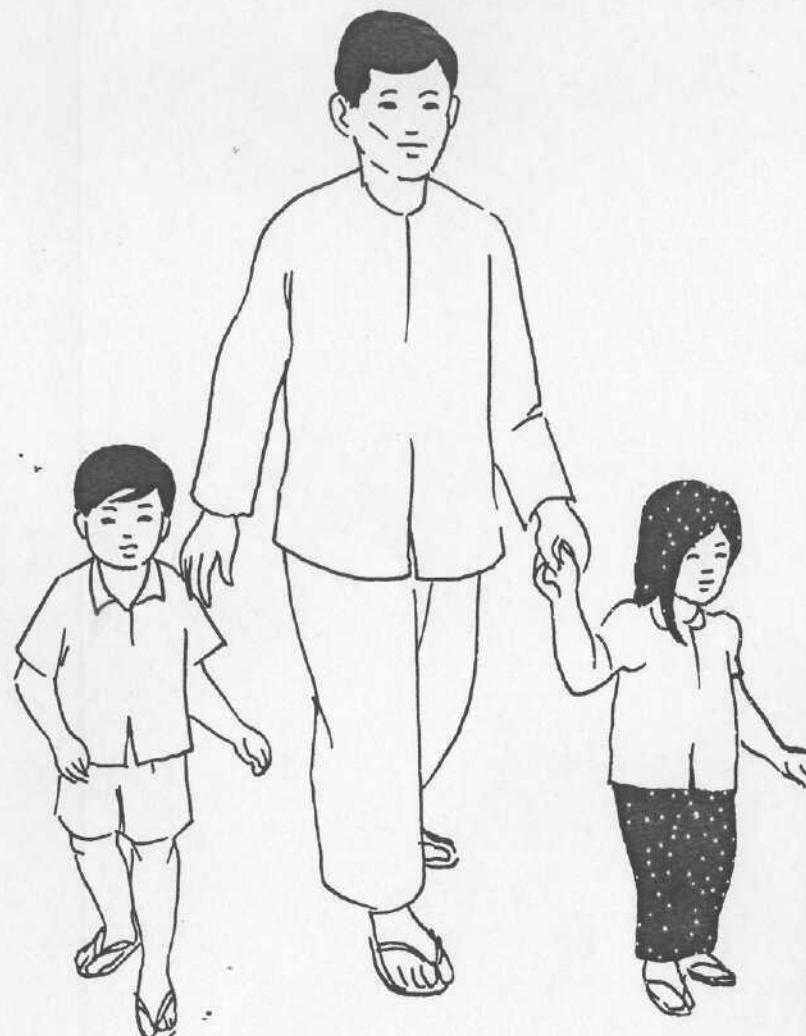

Baq va hāq hadai lam ti va hāq.

Ba cũng đi với Trúc và Mai.

2. LAM HEO

Đi Chơi

Baø va häq lam heo ti va häq.
Cha con cung di chøi.

Baø hnài va häq:

Ba bao hai con:

Khòh yoàng cadeang trôi
mangai cô.

Nên đi đúng như người này.

"Uh khòh
yoàng cadeang
'mangai cô.'

"Không nên đi đúng
cách này."

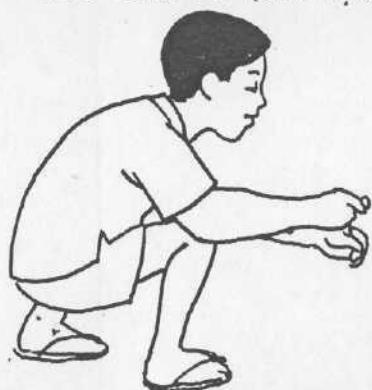

3. BÙI HEO

Vui Chơi

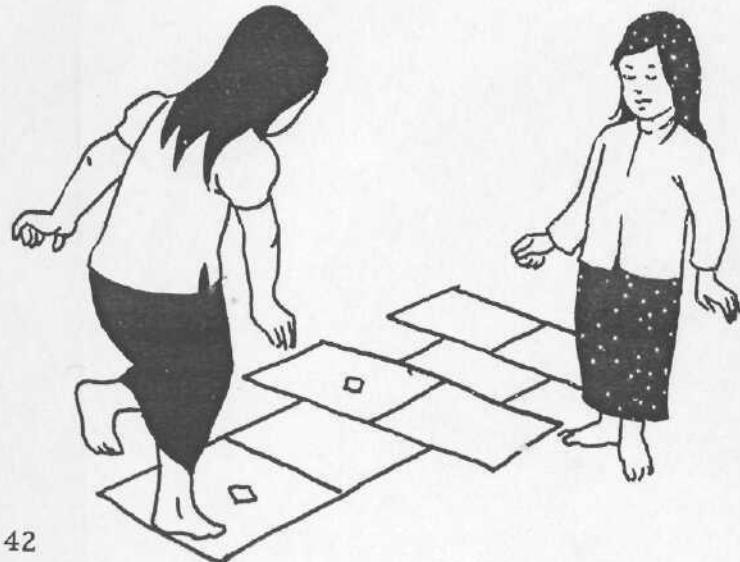
Trup cađiah 'bi.

Trúc đánh bi (bắn đạn).

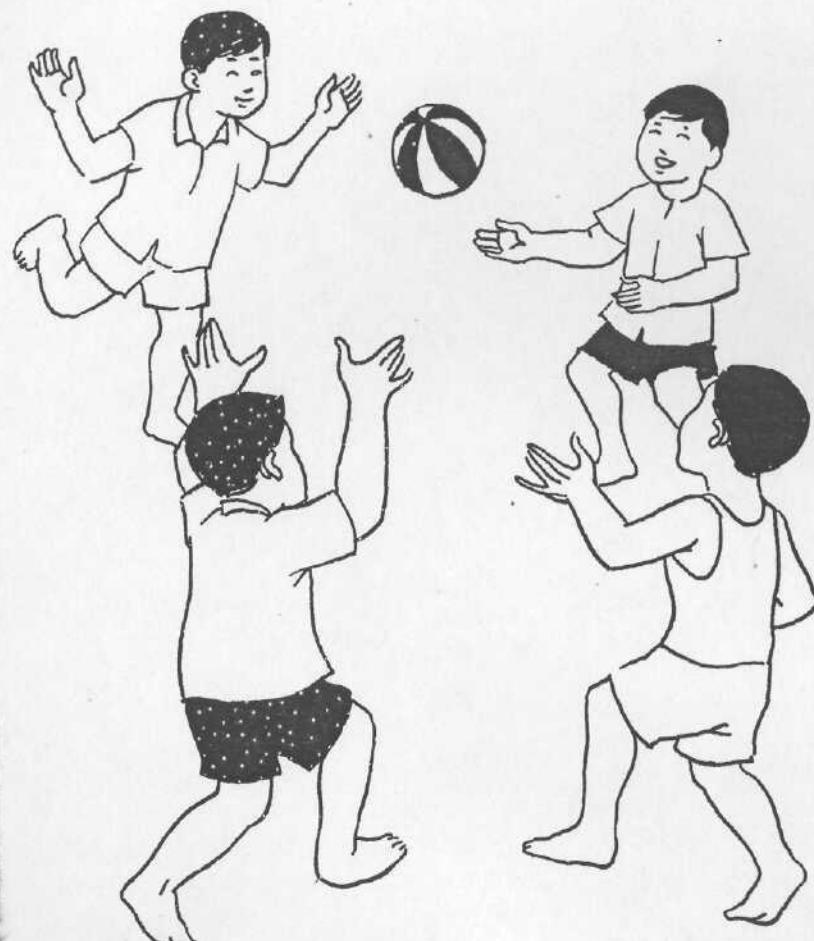
Yi Mai tađen hmo.

Mai chơi đáo đầm (chơi đánh nhà).

Vì 'yoh ma crài tèm 'bàn.

Các em khác chuyền bàn.

Rèm ngai gu 'yoh ràiḥ möiq yineq pagôq heo.

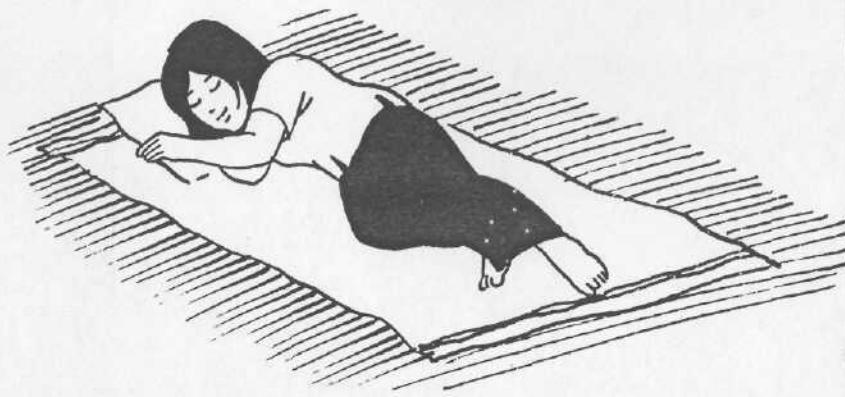
Mỗi em chọn một trò chơi.

Oh loq īnh yineq pagôq heo cleq?

Em ưa trò chơi nào?

4. PADÀI

Nghỉ-ngơi

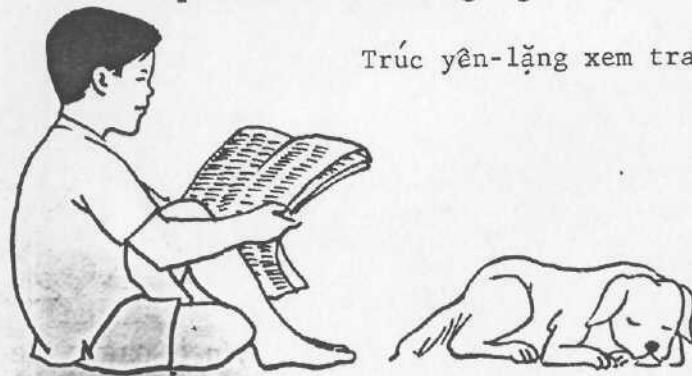

Mahì 'ne Yi Mai cùi.

Buổi trưa, Mai nằm ngủ.

Trup oi hatenh hatang ngen doa 'mù.

Trúc yên-lặng xem tranh.

Coq cùi jêq jènh Trup.

Con Mực nằm ngủ gần chân Trúc.

Mangai va capò padài pajùm.

Người và vật đều nghỉ.

Oh padài 'màng leq ?

Em nghỉ-ngơi thế nào?

5. CÙI BU RA RAMÒ

Giác Ngù Ngon

Hmech cap jènh Yi Mai.

Trup têp hmech.

Muỗi đốt chân Mai.

Trúc đậm muỗi.

Miq ca'ninh ca mùng.

Mẹ buông mùng.

Miq drùh hmech.

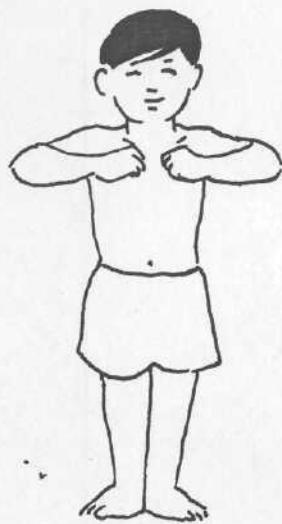

Yi Mai cùi jiang sa'bo.

Mai ngù ngon-lành.

6. HỌC HLÀI

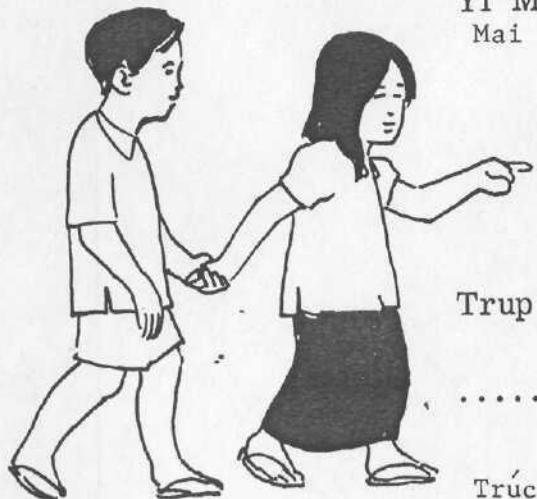
Học Ôn

Trup

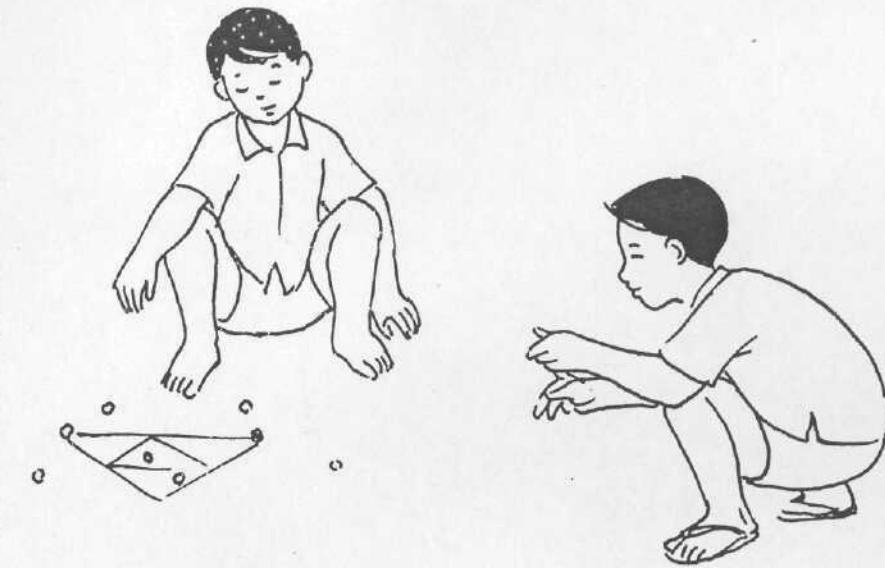
Yi Mai
Mai

Trup, Yi Mai ...

.....

Trúc, Mai.....

Trup

Trúc

Yi Mai

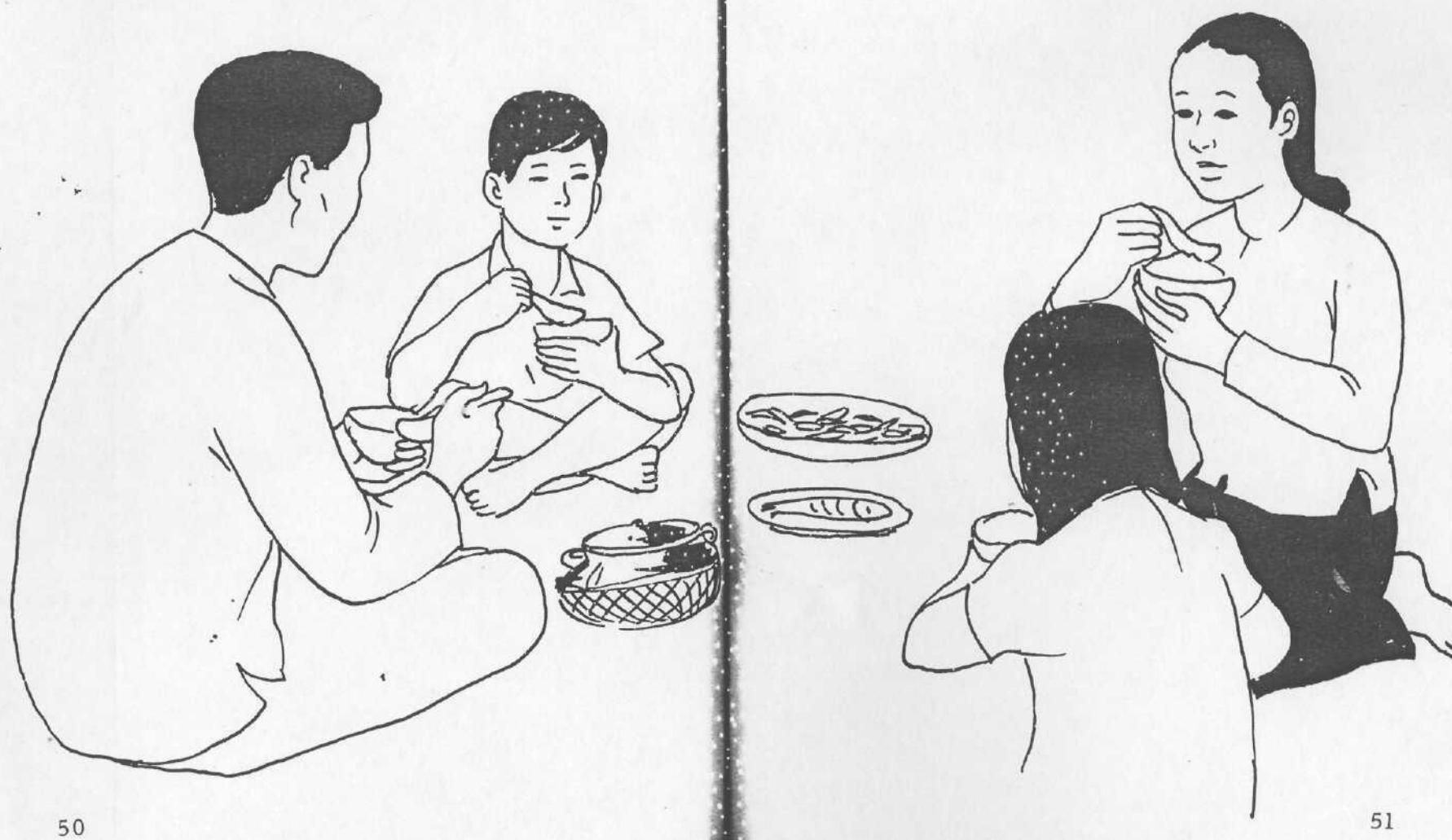
Mai

APOT III

Chương III

DAHVÈQ CAQ, ÔQ

Đồ Ăn, Đồ Uống

1. ĪNH RENH CÀN

Muốn Chóng Lớn

Trup va Yi Mai īnh renh càn.

Miq ām ca va hāq caq dahvèq jiāng.

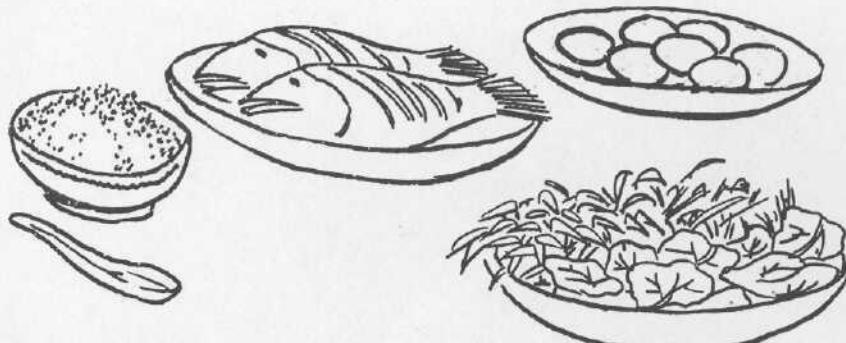
Trúc và Mai muốn chóng lớn.

Má cho các em ăn thức ăn bồ.

Con 'yoh nhet caq poa, ca, hachiq, catap.

Các em cần ăn cơm, cá, rau, trứng ...

Và ôq deac khôi pai ma tro, khôi lọc.
và uống nước đun sôi, lọc kỹ.

Hê khôi pì oh jah renh càn.

Rồi các em sẽ lớn trông thấy!

2. RÀIH DAHVÈQ CAQ

Tập Ăn

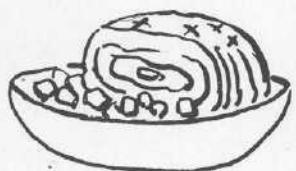
Trup toq loq īnh caq ca.

Trúc chỉ thích ăn cá.

Yi Mai toq loq īnh caq jam.

Mai chỉ ưa ăn thịt.

Hlōi hlōi caq mòiq yineq, ùh lem, ùh jiāng.

Chỉ ăn một thứ không tốt.

Vaq ca caq tablòh dahvèq caq.

Cần thay đổi đồ-ăn.

'Màng aih min jiāng min lem.

Như thế mới ngon và bổ.

3. BROQ ÂM TA
ATAM CA MIQ

Giúp Mẹ

Yi Mai jrêh hachiq.

Hãq cađac diq ca hla ma i hadròng va hla ma pròng.

Mai nhặt (lặt) rau. Mai bỏ
hết những lá sâu, lá úa.

Trup 'nhiu hachiq.

Trúc rửa rau.

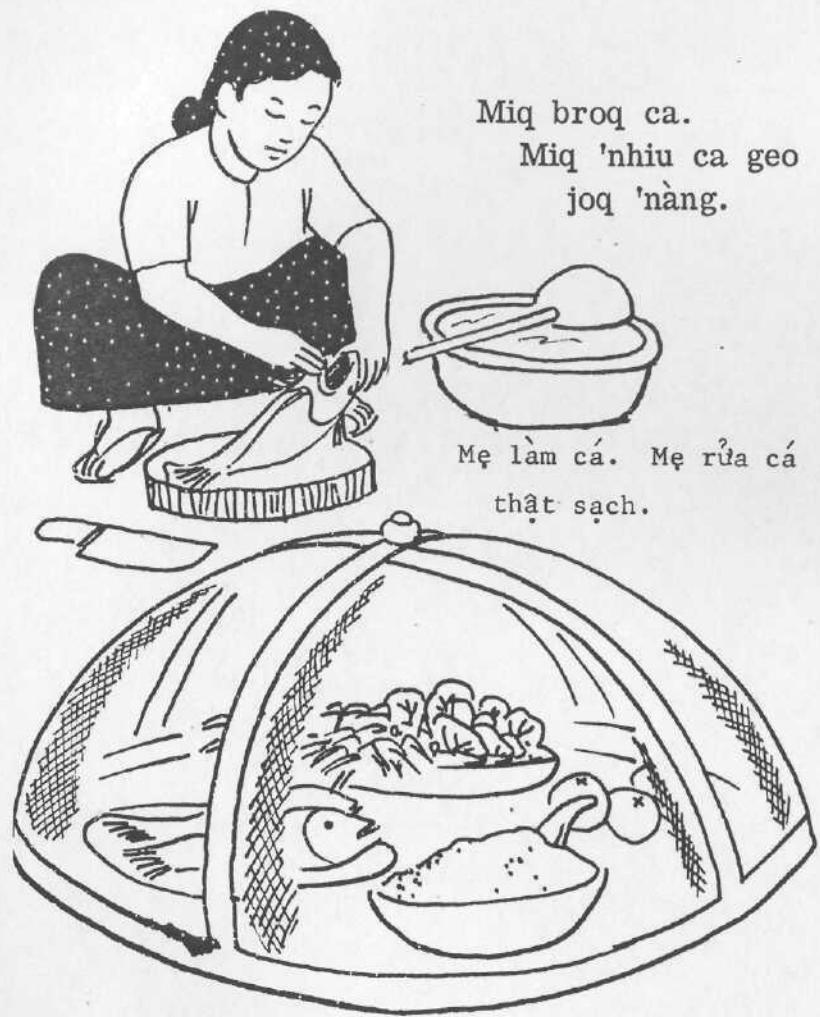
Trup 'nhiu hãq
sam deac thech thê.

Trúc rửa kỹ bằng
nước sạch.

Miq broq ca.
Miq 'nhiu ca geo
joq 'nàng.

Mẹ làm cá. Mẹ rửa cá
thật sạch.

Hãq ùh thê rôi jráp dahvèq caq.

Hãq yoc rô gùp dahvèq caq.

Không để ruồi đậu vào thức ăn.

Dùng lồng bàn đậy thức ăn.

4. CAQ TROQ JÒ

Ăn Đúng Bữa

Yi Mai hachang manha toq 'benh.

Mai nhai bánh luôn miếng.

Trup caq 'bôp 'nhòq trùh jò caq poa, mòiq īnh iq.

Trúc ăn bắp trước bữa cơm.

Caq 'màng aih ùh lem.

Trùh jò caq poa, va hāq ùh īnh caq hòm.

Pàng cô ta èh, Trup va Yi Mai vaq ca caq troq jò.

Ăn vặt như thế không tốt.

Đến bữa hai em không đòi.

Từ nay Trúc, Mai ăn đúng bữa.

5. AI HÈT!

Đừng Quên!

Pì vaq ca hmàng:

Các em nhớ:

'Nhiu ti,
Rửa tay,

'mùq mat adrōi ca caq.

Jò caq angui ma jang.

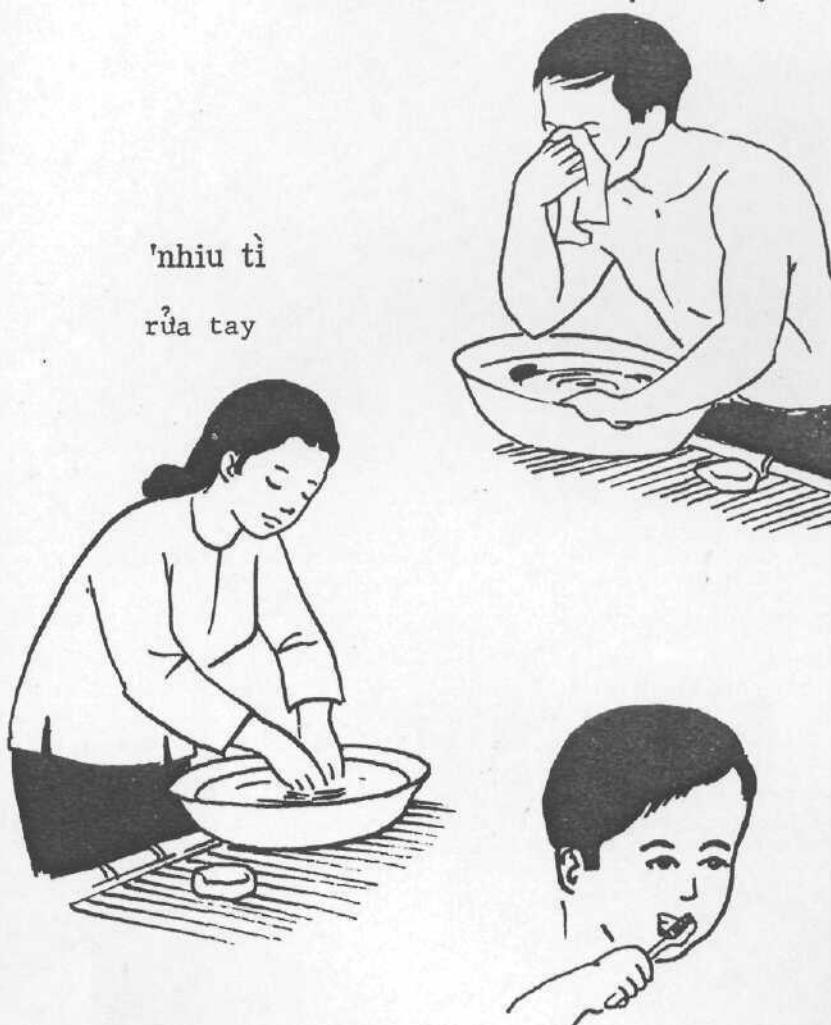
Trong khi ăn, ngồi ngay-ngắn.

Jò khôi song caq,

Sau khi ăn,

vaq ca 'mùq mat

lại rửa mặt

'nhiu ti

rửa tay

rửa mặt trước khi ăn.

sét hninh.

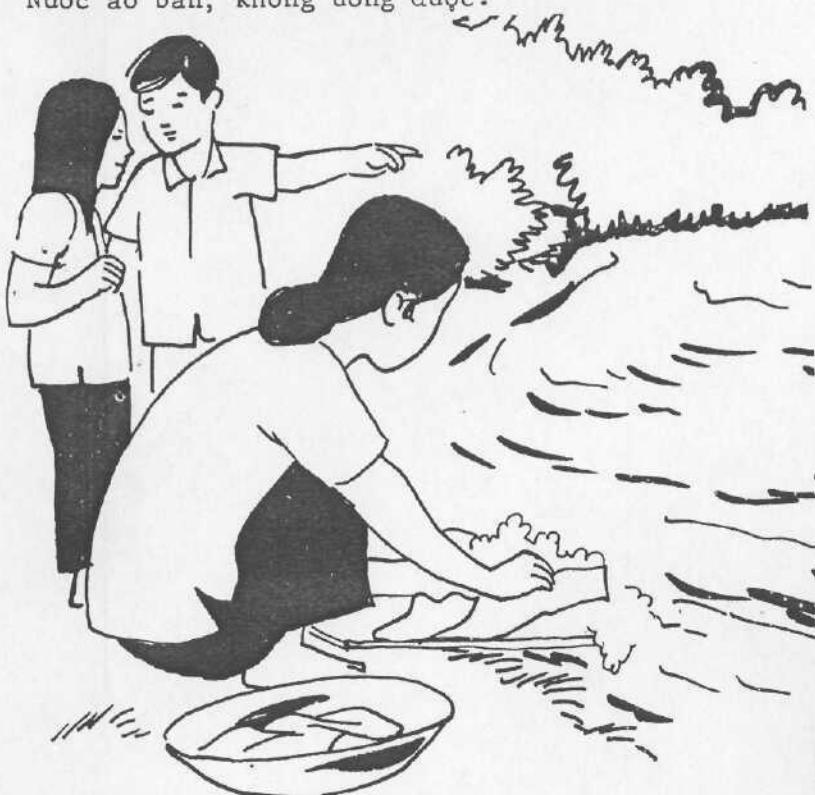
đánh răng.

6. DEAC ÔQ

Nước Uống

Uh jah ôq deac tong deac 'bau amùa.

Nước ao bẩn, không uống được.

Tàng ôq deac amùa
loq uh hroc.

Uống nước bẩn dễ mắc bệnh.

Miq ߻am ca Trup va Yi Mai ôq deac khôi lọc.

Mẹ cho Trúc và Mai uống nước lọc.

Deac lọc ma khôi paï tro, khôi ngach.

Nước lọc đã đun sôi để nguội.

Ôq deac thech thê min lem.

Nước sạch uống
mới tốt.

7. I DÔI CHRONG GEO CAQ POA JIANG

Bát (chén) Sạch Ngon Cơm

Dôi chrong va taloc li Trup.

Bát và cốc (ly) của Trúc.

Dôi chrong va
taloc li Yi Mai.

Bát và cốc của
Mai.

Rèm ca va hǎq i dôi chrong va taloc li crài.

Mỗi em đều có bát và cốc riêng.

Khôi song caq va hǎq 'ràng hleang sam 'bong.

Dùng xong Trúc và Mai đem rửa bằng xà-bông,
lau bằng khăn.

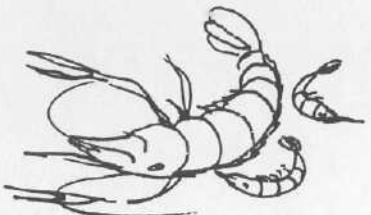
Dôi chrong va taloc li khôi geo.

Bát và cốc đều sạch.

8. HỘC HLÀI

Học Ôn

Oh caq dahveq lem jiang
va hreo.

Joq 'nàng uh caq moang
adrōi troq jo.

Ai caq plì oi nga.

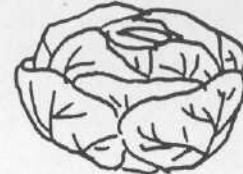

Em dùng đồ ăn bồ,
Sạch-sẽ và ngon-lành.
Quyết không ăn quà vặt,
Chẳng dùng trái cây xanh.

Deac ôq aih deac inh
deac jiang khôi pai tro.

Khôi lọc.

Deac tong deac 'bau
amua diq jaq.

I bac can yiniq uh
via uh vach.

Nước uống là nước giếng,
Đã lọc kỹ đun (nấu) sôi.
Nước hồ, ao bẩn lắm!
Nhiều mầm bệnh, eo ôi!

APOT IV

Chương IV

BÙ RAYÀU

Điều-dộ

1. BÀC DÌQ JAQ JAH LOQ HAUQ CA CHAC

Nhiều Quá Có Hại

Yi Mai caq plì sôi bac hlòm.

Mai ăn nhiều xoài quá.

Yi Mai jiø cleac.

Mai đau bụng.

Häq angui 'bôp deh cleac rai crò.

Mai ngồi ôm bụng khóc.

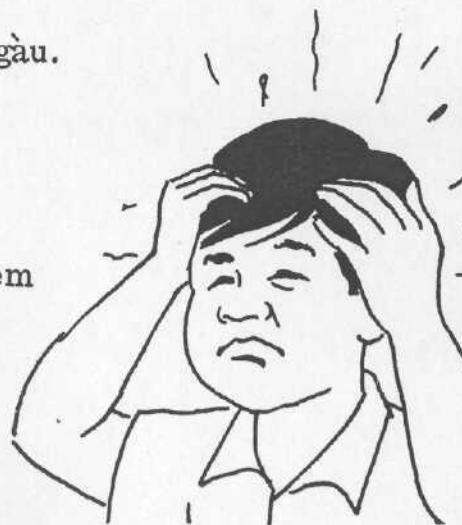

Trup daq 'bàn īnh sroih sroq.
Trùh 'ne hì doa häq 'nhòq hēq.

Trúc đá banh từ sáng sớm.
Đến trưa Trúc vẫn chưa thôi.

Manàiq cô Trup jiø gäu.

Bây giờ Trúc nhức đầu.

Bèn ùh khòh broq rèm
nà hlòm bù bac.

Ta nên tránh mọi sự
quá độ.

2. PLÌ MA DÙM MIN JIANG

Quả Chín Mới Ngon

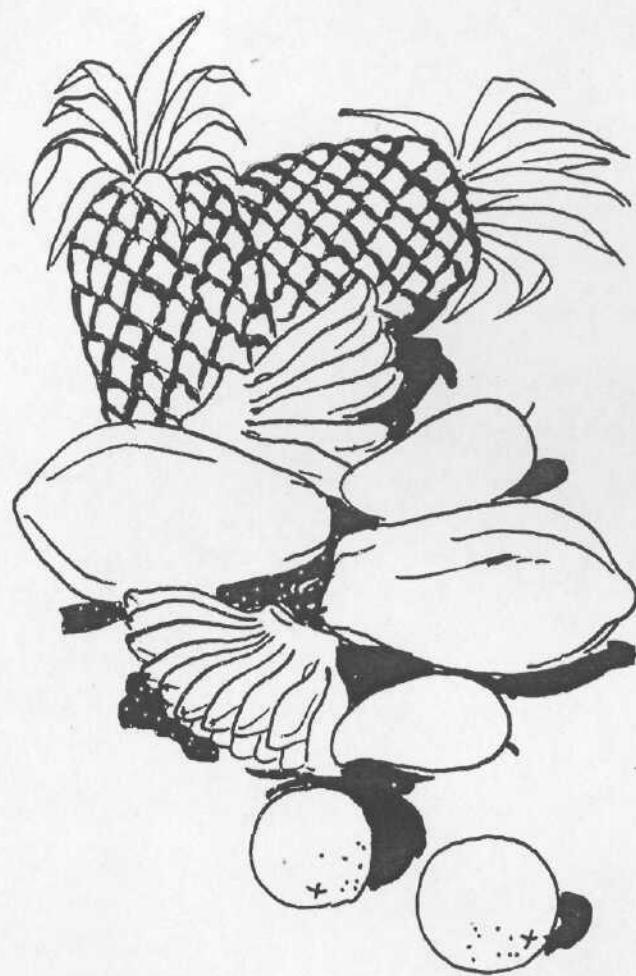

Trup va Yi Mai toq caq plì ma dùm.

Trúc, Mai chỉ ăn quả chín.

Plì dùm i jiang va i lem ca chac.

Quả chín vừa bở vừa ngon.

Plì oi nga jòq va têt va chích.

Quả xanh chua hoặc chát.

Oh ràih caq plì ma leq?

Em chọn thứ quả nào?

3. TOQ 'BIAQ HĘQ

Một Chút Thôi

Ớt hea bac hlòm!

Nhiều ớt cay quá!

Deac mam sang hlòm!

Nước mắm mặn lắm đấy!

Oh tùq 'biaq hęq.

Con rót một chút thôi.

Caq bac 'benh kêuq hauq ca hninh.

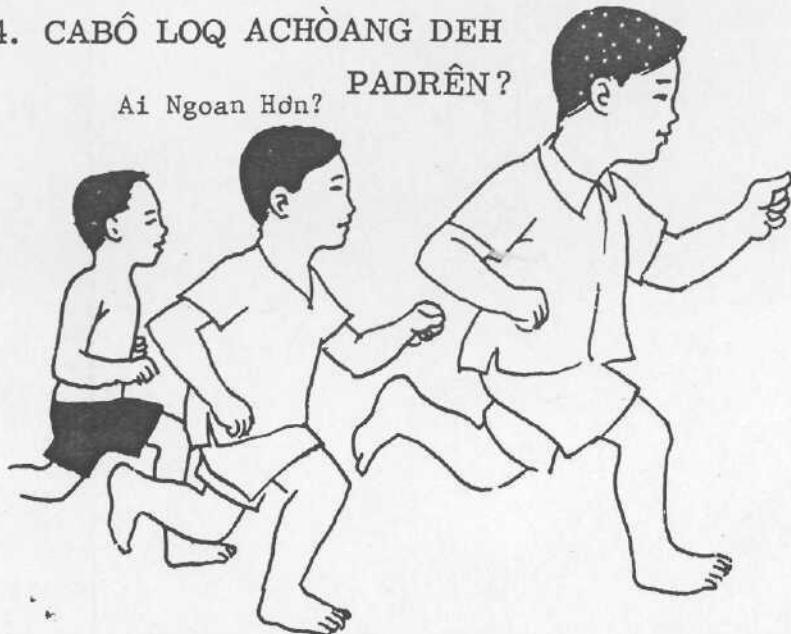
Ăn nhiều kẹo hại răng.

Khòh caq toq 'biaq pleang hęq.

Ăn vài cái thôi.

4. CABÔ LOQ ACHÒANG DEH
PADRÊN?
Ai Ngoan Hơn?

Trup cadau dêh diq jaq.

Trúc nô đua quá sức.

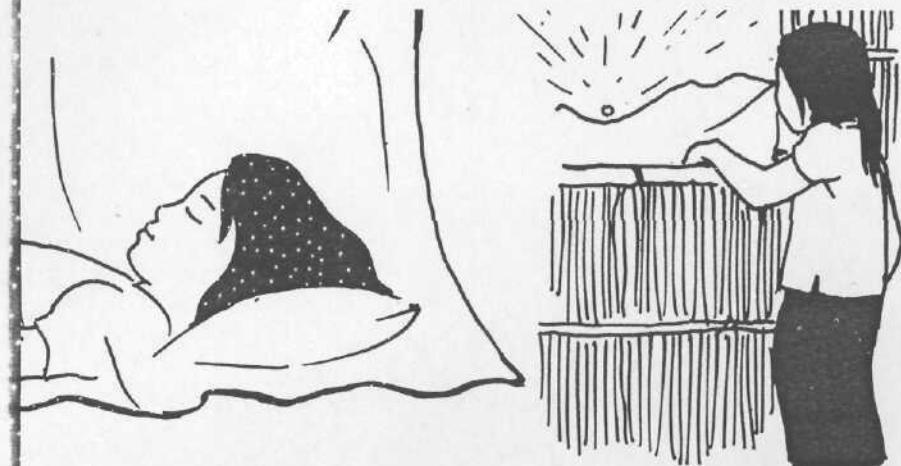
Trup lêp.

Trúc mệt.

Hãq ca'nòng; hãq hihèm ma dêh.

Em nằm thở.

Yi Mai renh cùi.

Mai ngủ sớm.

Yi Mai rèo sroih.

Mai dậy sớm.

Trup rèo 'ne mang.

Trúc thúc khuya.

Trup cùi 'ne hì.

Trúc ngủ trưa.

Va hãq ma leq yêu khun?

Mai và Trúc, ai ngoan hơn?

5. HỌC HLÀI

Học Ôn

Oh Ràih Ma Leq?

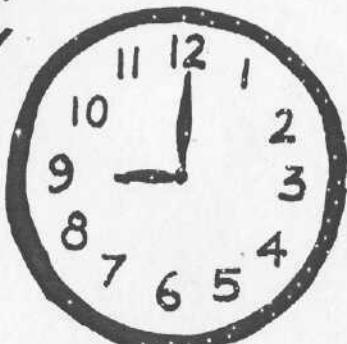
Em Chọn Thú Nào?

Khòh caq bac loq 'biaq?

Nên ăn ít hay nhiều?

Mấy giờ em đi ngủ?

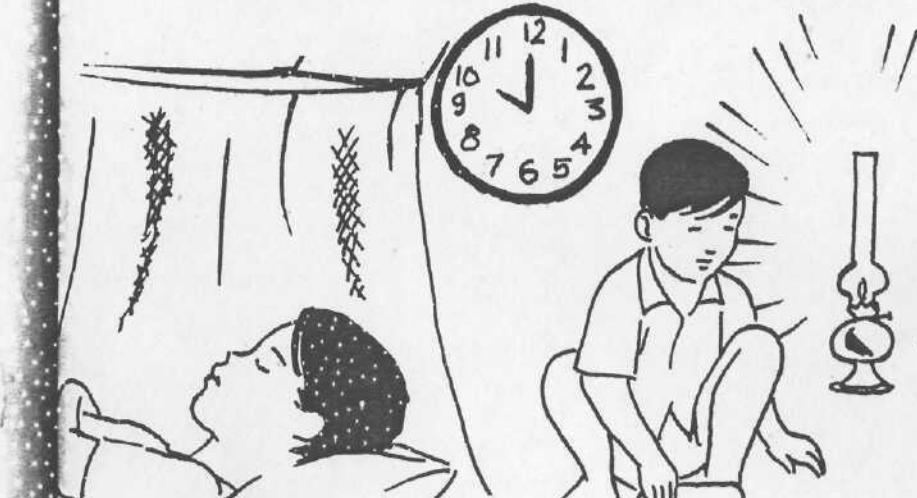
Jò leq hääq toc cùi?

Khôi mòiq jät jò 'ne mang.

Đã mười giờ đêm.
Yi Mai khôi toc cùi -- Trup oi pagôq raq.

Mai đã đi ngủ - Trúc còn chơi.

Cabô ma troq? Cabô ma ùh troq?

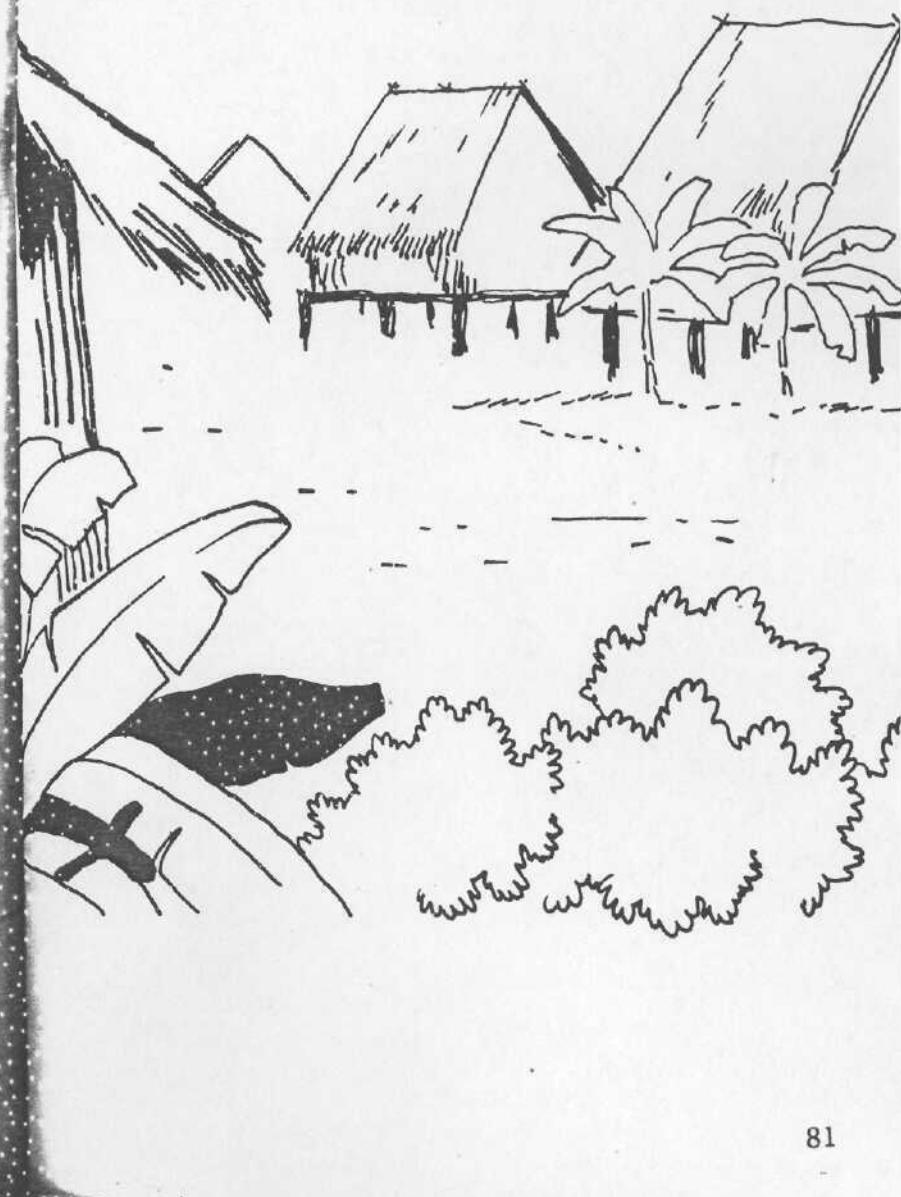
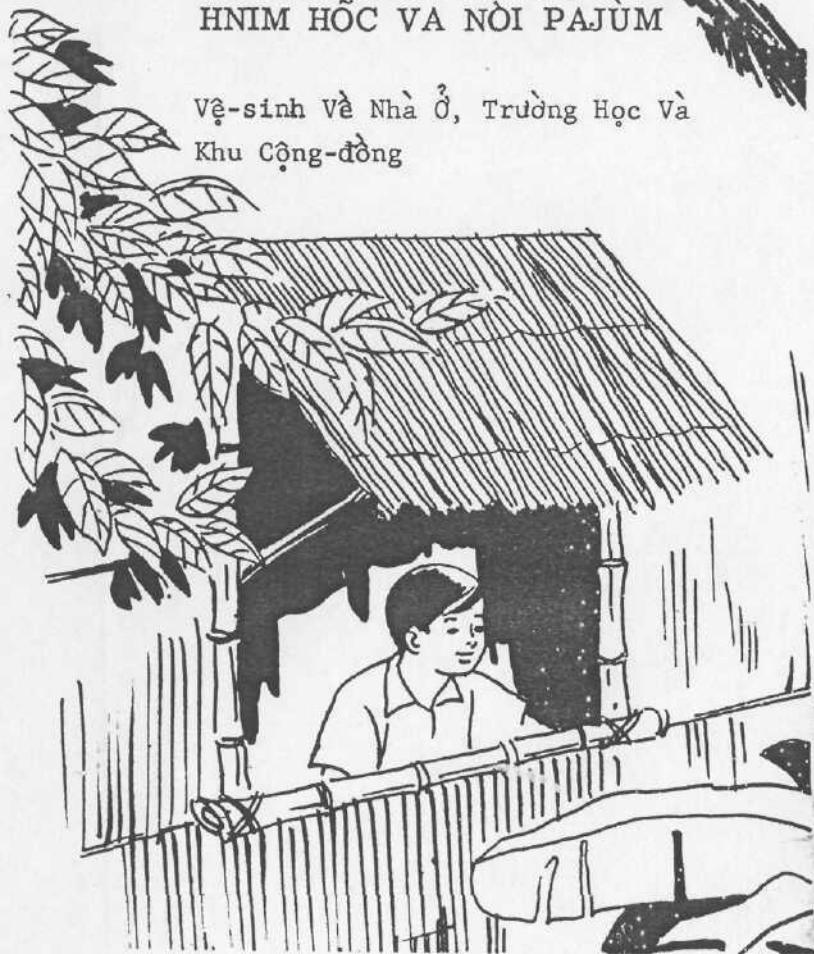
Ai phải, ai trái (quáy)?

APOT V

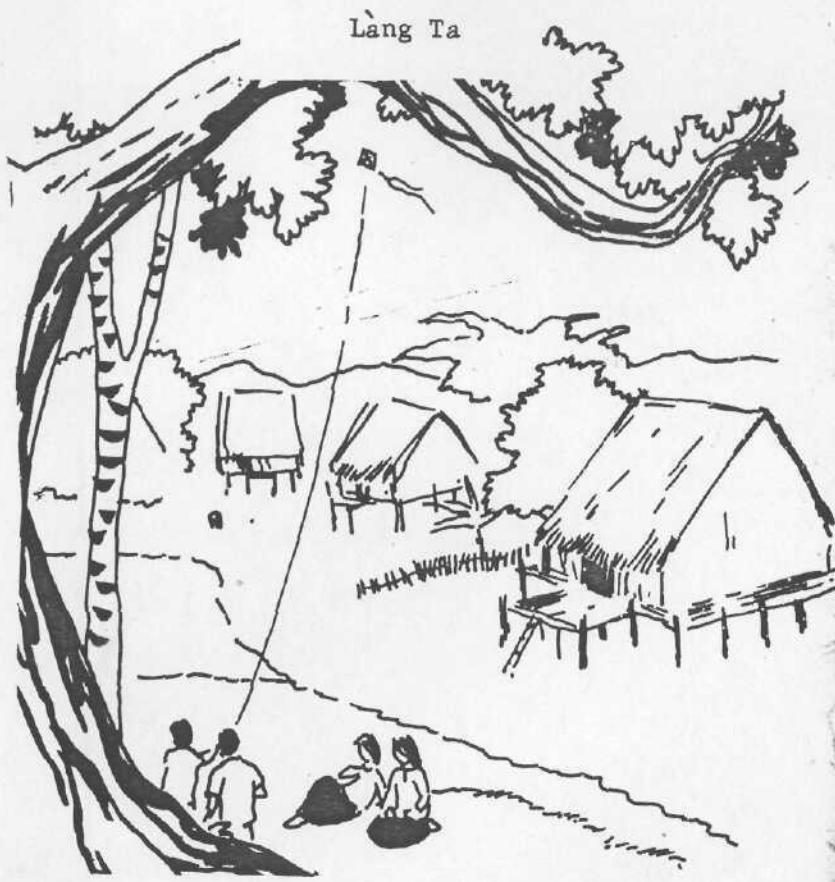
Chương V

LOQ PASRECH HNIM,
HNIM HOC VA NOI PAJUM

Vệ-sinh Về Nhà Ở, Trường Học Và
Khu Cộng đồng

1. PLÀI BÈN

Plài bèn geo va lem.

Làng ta sạch và đẹp.

Plài cô i vòn.

Nhiều nhà có vườn cây.

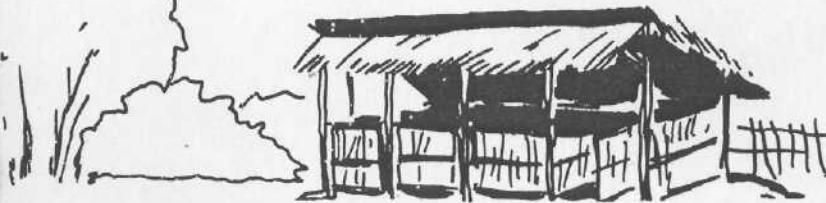
Craq plài cô i hnim h̄oc.

Đầu làng có trường Tiêu-học.

Jēq hnim h̄oc i deac jiāng niu broq.

Gần trường có giếng mới xây.

Hnim iche ma niu yêu hangai.

Xa xa là nhà tiêu mới.

2. HNIM GEO, VÒN LEM

Nhà Sạch, Vườn Xinh

Hnim Trup va Yi Mai.
Nhà của Trúc và Mai.

Hnim geo va sa-òi.

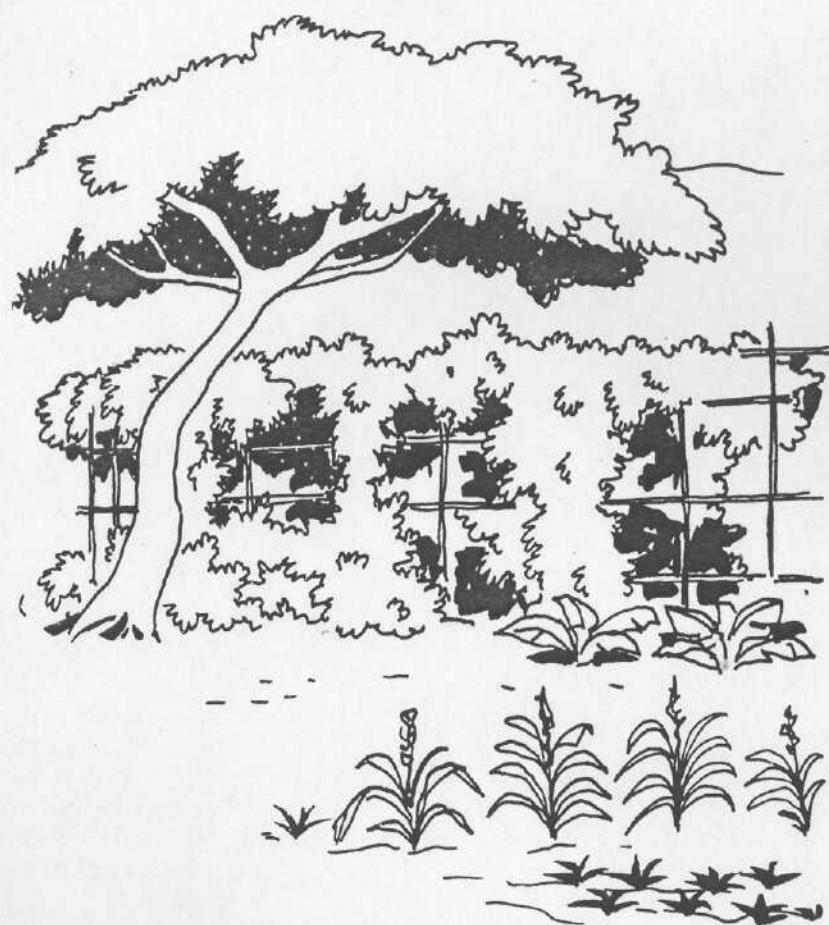
Nhà sạch và mát.

Hapènh hnim i sàn 'nòh.

Trước nhà có sân rộng.

Ính cadre hnìm i vòn.

Sau nhà có vườn cây.

Dleq oh loq ính vaq hnìm cõ?

Tại sao em thích nhà này?

3. RÈM NGAI JEANG CHEAC SRA

Mỗi Người Một Việc

Miq hapuih hnim.

Mẹ quét nhà.

Miq hapuih sam chui yôh.

Mẹ dùng chổi cán dài.

Trup sùt ban gèq.

Trúc lau bàn ghế.

Yi Mai tah reang ta cabi.

Cabi reang lem diq jaq.

Mai cẩm hoa. Bình hoa đẹp quá!

Oh khôi broq ấm ca miq cleq?

Em đã làm gì giúp mẹ?

4. HNIM HỐC BÈN

Trường Ta

Hnim hốc 'nòh va hrêu.

Trường rộng và thoáng.

Hnim hốc bèn geo va sa-ìi.

Trường ta sạch và mát.

Bèn toch jàiq.

Ta cùng nhặt giấy.

Bèn pasrech sàn hnim hốc geo goa.

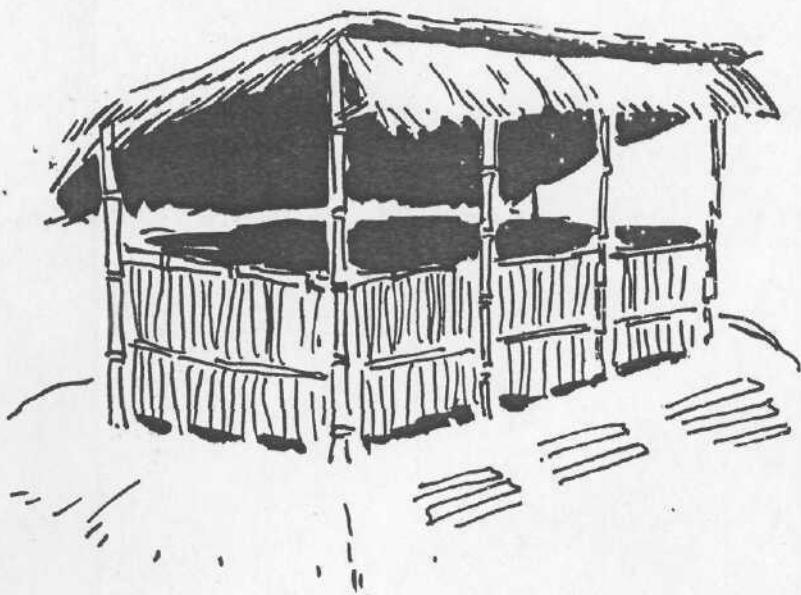
Ta giữ sân trường sạch-sẽ.

5. HNIM ÌCH OI TA HNIM HỐC

Nhà Tiêu Ở Trường

Ính cadrài hnime hốc i hnime ìch.

Sau trường có dãy nhà tiêu.

Hnim ìch khòh geo.

Nhà tiêu phải sạch-sẽ.

Oh ính vaq sàn hnime hốc ma geo.

Oh vaq hnime ìch.

Oh lam nom oi ta hnime ìch.

Oh lam ìch oi ta hnime ìch.

Em muốn sân trường sạch.

Em dùng nhà tiêu.

Em giải ở nhà tiêu.

Em đi tiêu ở nhà tiêu.

6. DEAC JIANG VA SÀN PAGÔQ

Giếng Và Vườn Chơi

Plài bèn i deac jiang niu broq.

Làng ta có giếng mới xây.

Deac jiang i calàp va i maiq trut ('bòm).

Giếng có nắp.

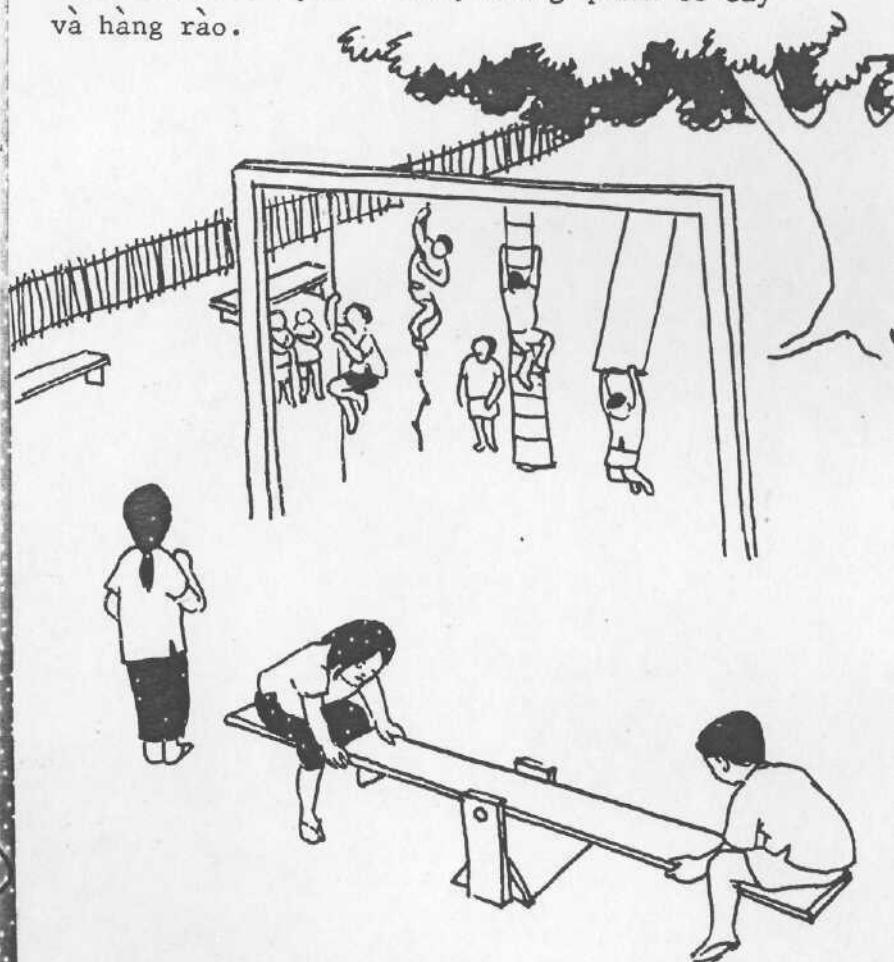

Ta plài bèn i d'ec jiang geo.

Nước giếng làng ta sạch.

Sàn vòn pagôq cô i geo va hngèp.
Oi vavenh i loang va pagea.

Vườn chơi này sạch và mát, chung-quanh có cây
và hàng rào.

Con 'yoh loq ĩnh pagôq oi ta cô.

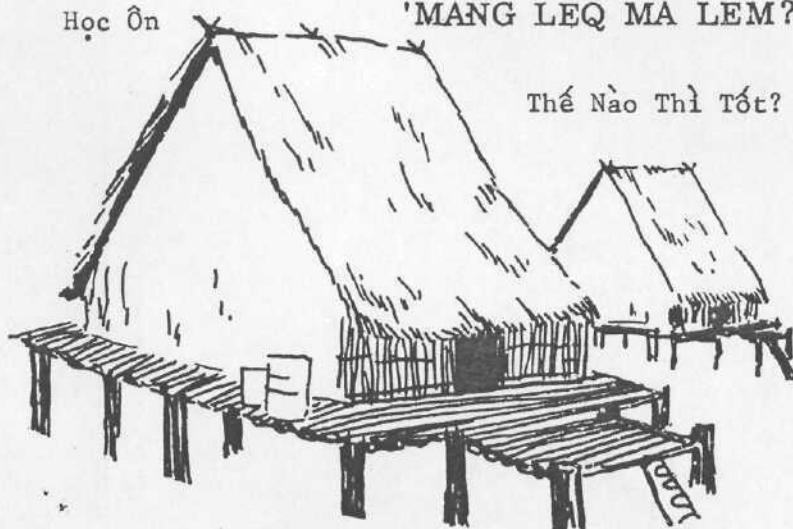
Trẻ em thích chơi nơi đây.

7. HỌC HLÀI

Học Ôn

'MÀNG LÈQ MA LEM?

Thế Nào Thì Tốt?

Dleq oh ma loq ĩnh oi hnime cô?

Tại sao em thích ở nhà này?

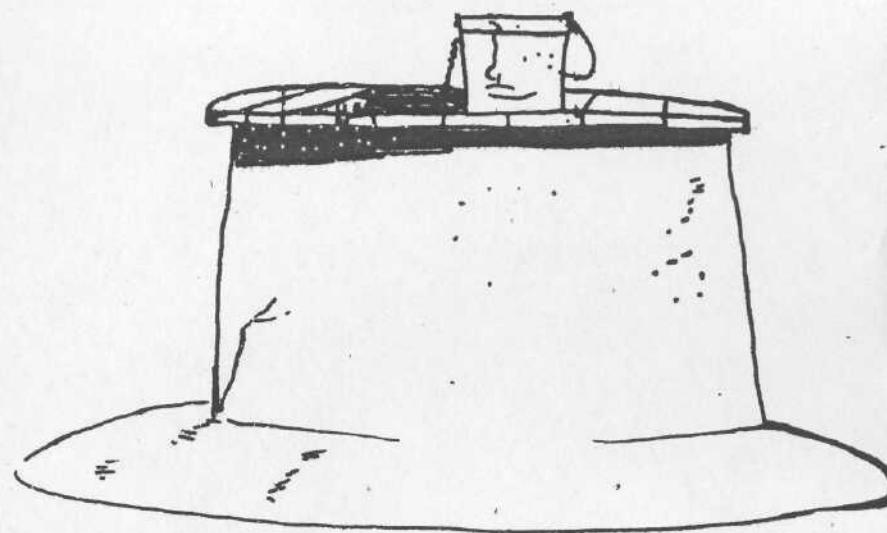

'Màng lèq hnime hòc jah lem?

Trường học tốt phải thế nào?

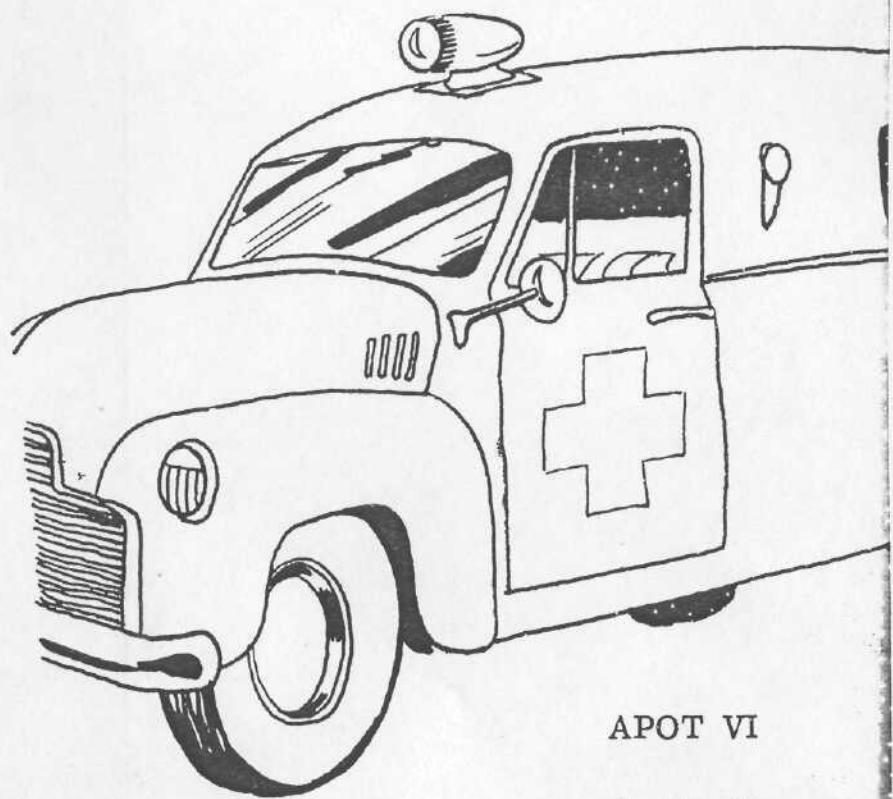
Dleq deac jiang cô ma geo?

Tại sao giếng này sạch?

Nơi hnime cô i cacleq lem?

Khu nhà này có gì đẹp?

APOT VI

Chương VI

CÀDOA YÙQ CAN YINÌQ LOQ TÔP

Phòng-ngừa Bệnh Truyền-nhieiêm

1. VIA CA CAN YINIQ TÔQ

Tránh Bệnh-tật

'Bài mangai vèq jrêu khôi trùh ta plài.

Đoàn Y-tế vè làng.

Rèm ngai adràc dabau loh tìm trong jrêu.

Mọi người rủ nhau ra tiêm chủng.

Ính vaq via can yiniq tōq

Muốn tránh bệnh-tật

khòh phùn jrêu D.D.T.

nên xịt thuốc D.D.T.

va catùh khenh khoang.

và chôn rác-rưởi (rén).

2. TÌM VA TRÒNG DEAC CAN JIQ BLÔH
TA HNIM HỐC

Tiêm (chích), Chủng Đậu (trồng trái) ở Trường

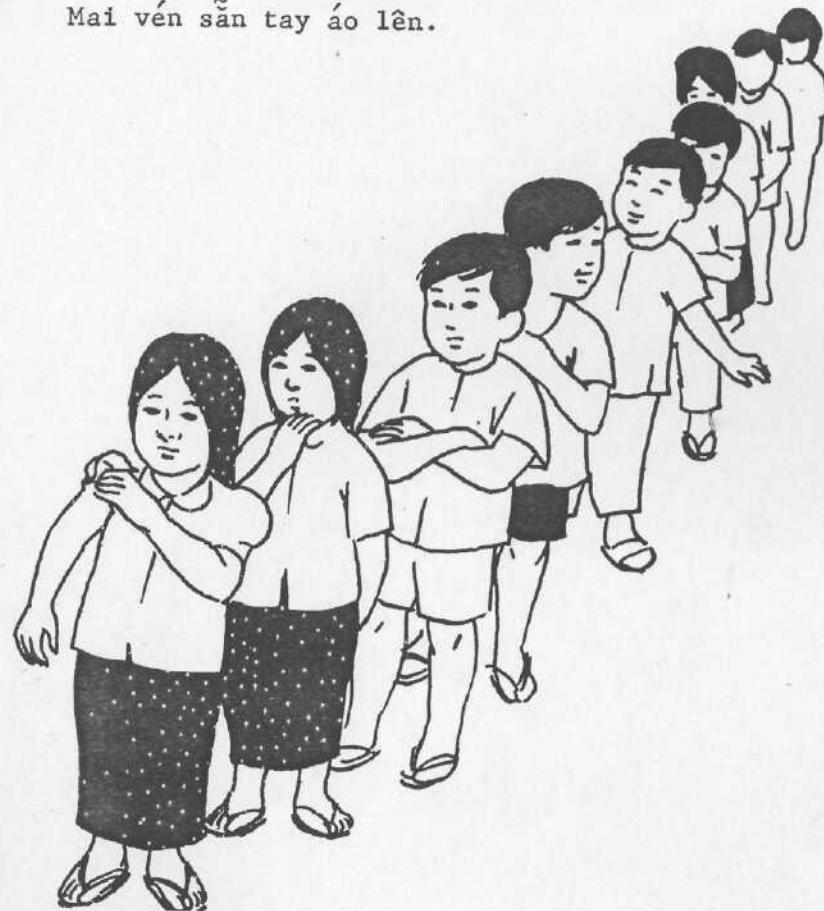

Gù cadri vèq jrêu trồng deac can jiq
blôh ăm ca Trup.

Cô y-tá chủng đậu cho Trúc

Yi Mai san lòiq deh cong iú.

Mai vén săn tay áo lên.

Dìq ca vi oh ma crài doa jah tìm va trồng
deac can jiq blôh.

Các em khác đều được tiêm và chủng đậu.

3. YI MAI ALEQ?

Mai Đâu?

Trup sìn ām ca Yi Mai ùh hōc.

Trúc xin phép cho Mai nghỉ học.

Mangai gù cadri ma hnài bòch: "Aleq Yi Mai?"

Trup tèo: "Oh au sa-oac."

Cô giáo hỏi: "Mai đâu?" Trúc thưa: "Em con bị cảm."

Yi Mai padài ca hōc, hāq oi ta hnim.

Mai nghỉ học ở nhà.

Miq hāq ām ca hāq ôq jrêu.

Má cho Mai uống thuốc.

4. JÒ SA-ÒAC

Khi Bi Cảm

Yi Mai yoc mù jò hadrih deac mùh.

Mai dùng khăn tay hỉ mũi.

Yi Mai ca'nòng cùi.

Mai nằm nghỉ.

Yi Mai ùh hroc caq poa,
hääq caq chauq.

Mai kiêng (củ) cờm.

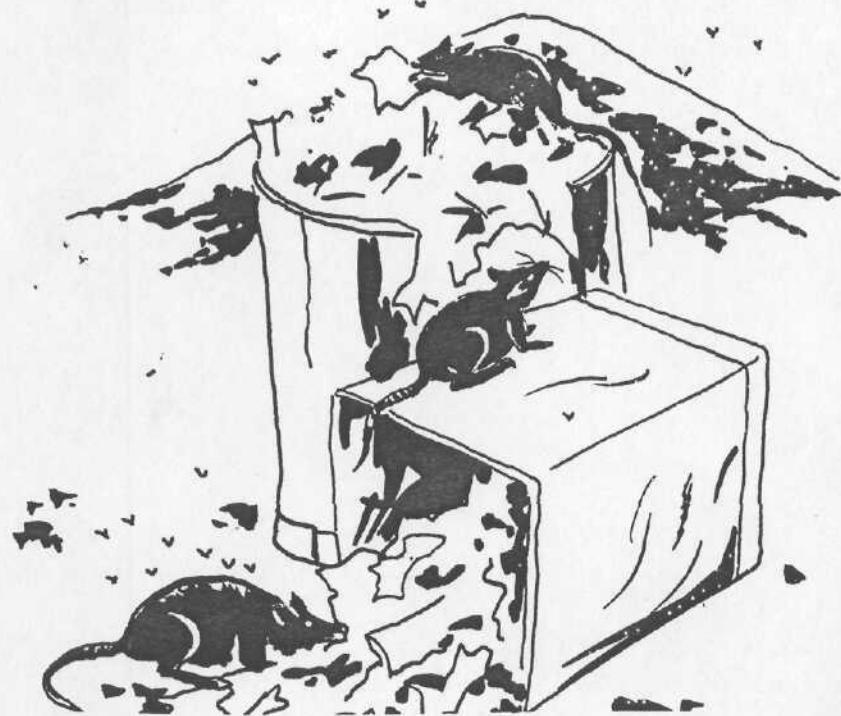
Mai ăn cháo.

5. DONG CADAC PADIQ BEQ

Trù Hết Đì

Diq ca thùng cô bình khenh khoang.

Những thùng này đầy rác-ruồi (rén).

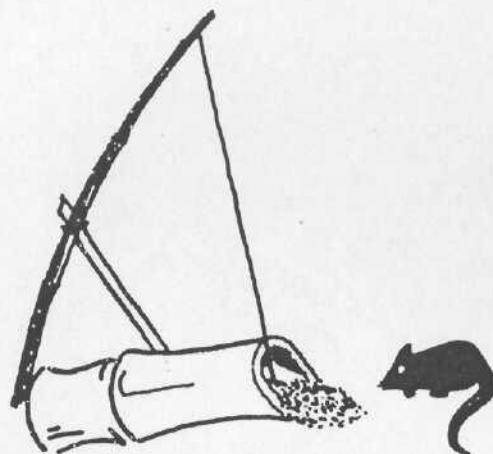

Rôi, hmech va cani loq īnh nòi 'màng cô.

Ruồi, muỗi, chuột ưa sống nơi đây.

Rôi, hmech va cani 'ràng ām ca bèn bàc
can yiniq.

Ruồi, muỗi, chuột truyền nhiều bệnh cho ta.

Nhet jêh cadac
padiq.

Cần phải diệt chúng.

6. HỌC HLÀI

Học Ôn

VÌ BROQ CLEQ?

Họ Làm Gì?

Mangai cô trùm broq cleq?

Mangai cô jêh cleq?

Người này đang làm gì?

Người này trù gì?

Dìq ca mangai cô broq cleq?

Những người này cùng làm gì?

APOT VII

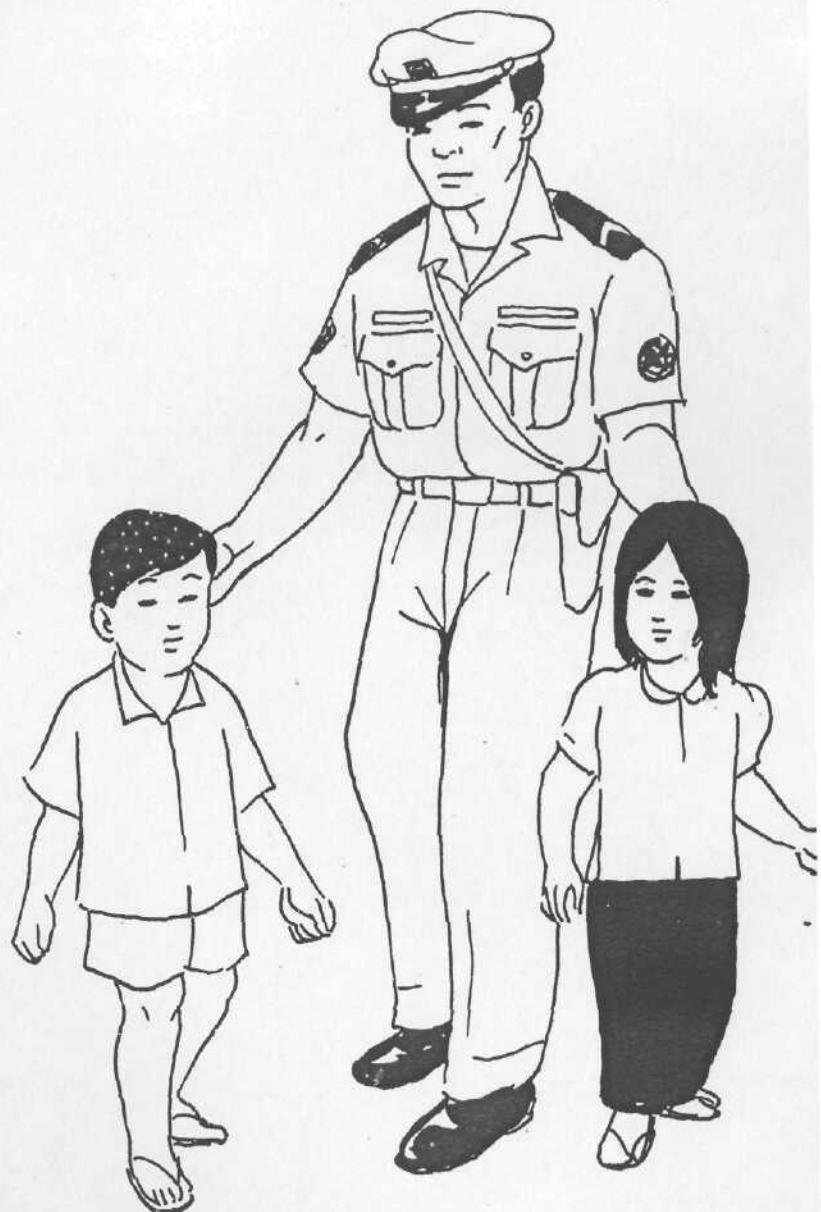
Chương VII

CÁDOA VÌAC SA NAN

Đè-phòng Tai-nạn

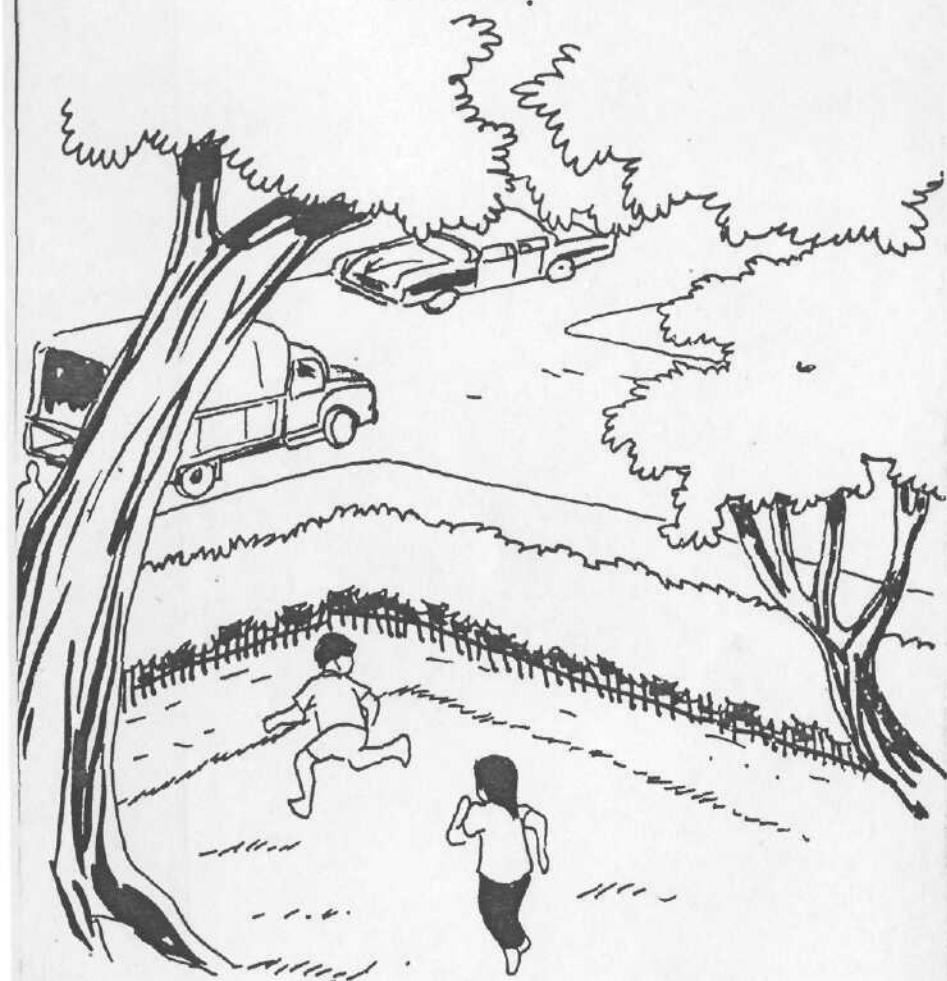
VA DÈCH ĐÒ MANGAI GLÀM NAN SA

Và Cấp-cứu Nạn-nhân

1. VIA VIAC NAN SA

Tránh Tai-nan

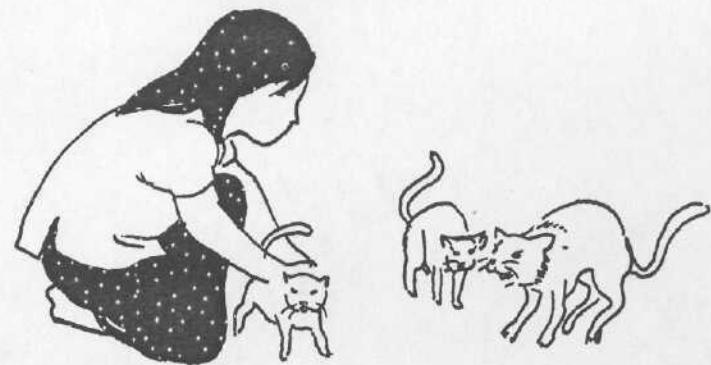

Pagôq ta sàn yáp, sê ùh hiaq troq.

Chơi trong vườn không bị xe cán.

Yi Mai ôi! Ai dòng tenh miu.

Mai di! Đừng kéo đuôi mèo.

Trup troq cat deh ti; hâq chaq deh miq.

Trúc đút tay; em đi tìm mẹ.

Miq hâq 'bar ti ãm da hâq.

Mẹ buộc tay cho Trúc.

2. OH PAGÔQ OI TA LEQ?

Em Choi Ở Đâu?

Trup va Yi Mai ùh pagôq jêq ùnh.

Oi ta meh loq patoc.

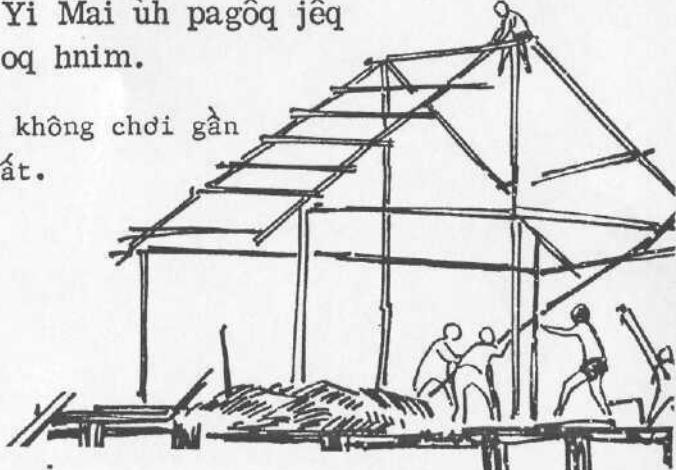
Trúc, Mai không chơi ở gần bếp lửa.

Ở đó dễ bị bỏng.

Trup va Yi Mai ùh pagôq jêq
nòi vì broq hnim.

Trúc, Mai không chơi gần
nhà mới cát.

Oi ta meh loaṅg loq tóc mangai.

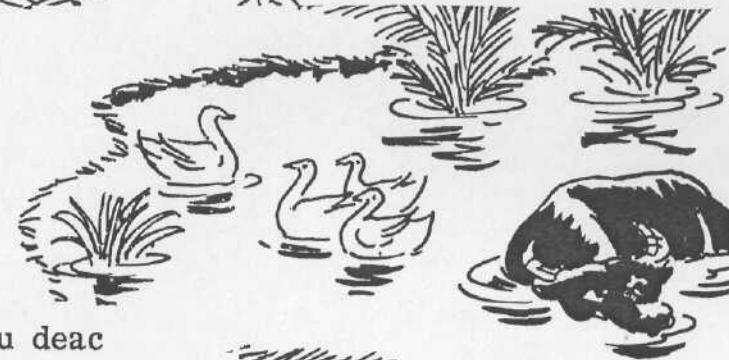
Ở đó dễ bị cột đổ đè lên người.

Trup va Yi Mai hadai via hangai

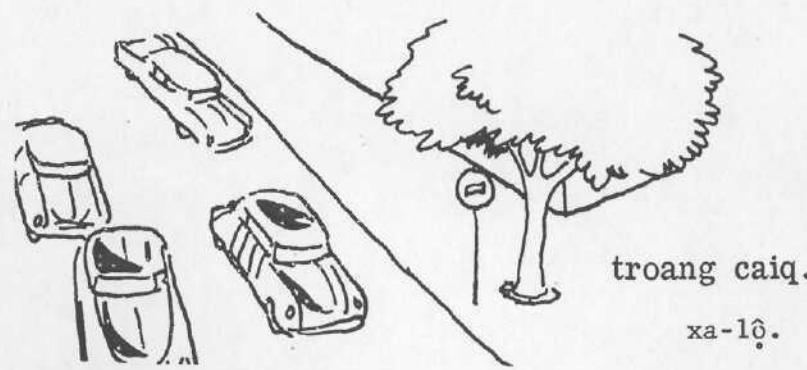
Trúc và Mai cũng tránh xa

troang
sê ùnh
đường rầy

'bau deac
hồ ao

troang caiq.

xa-16.

Bèn chaq nòi pagôq ma lem ùh troq cleq.

Chúng ta chọn nơi an-toàn mà chơi.

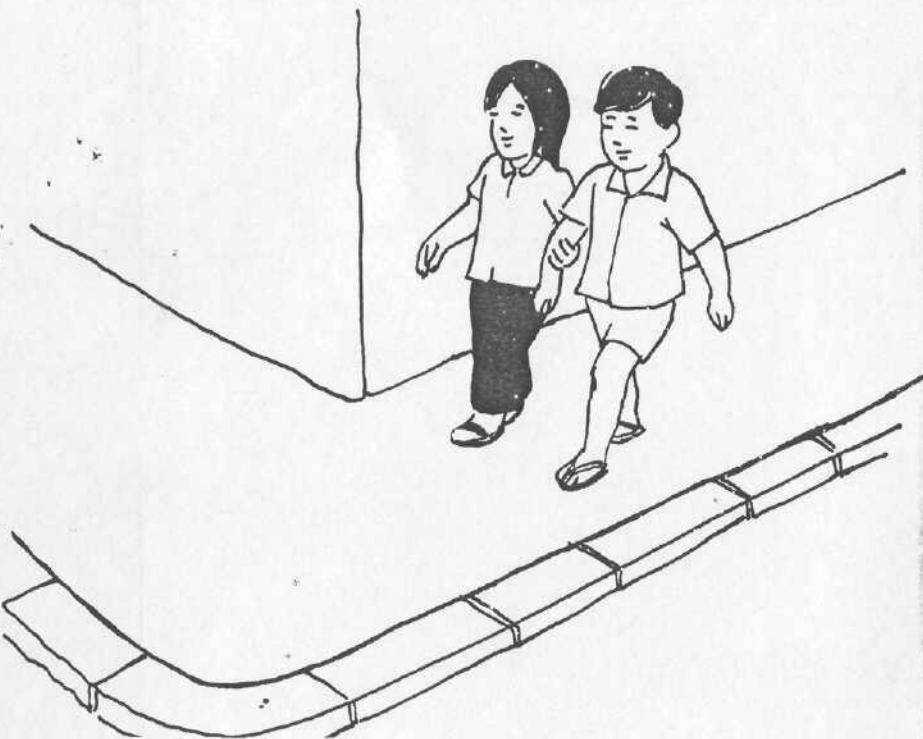
Adrōi pot cva troang va hāq ngen baiq apah.

3. HAPÈNH TROANG

Trên Đường

Trup va Yi Mai lam mòiq apah troang.

Trúc và Mai đi trên lề đường.

Trùh troang ta cva va hāq min pot cva troang.

Đến đầu đường hai em mới băng qua.

Trước khi qua đường hai
em nhìn hai bên.

Hnoq ùh i ca sê va hāq min cva troang.

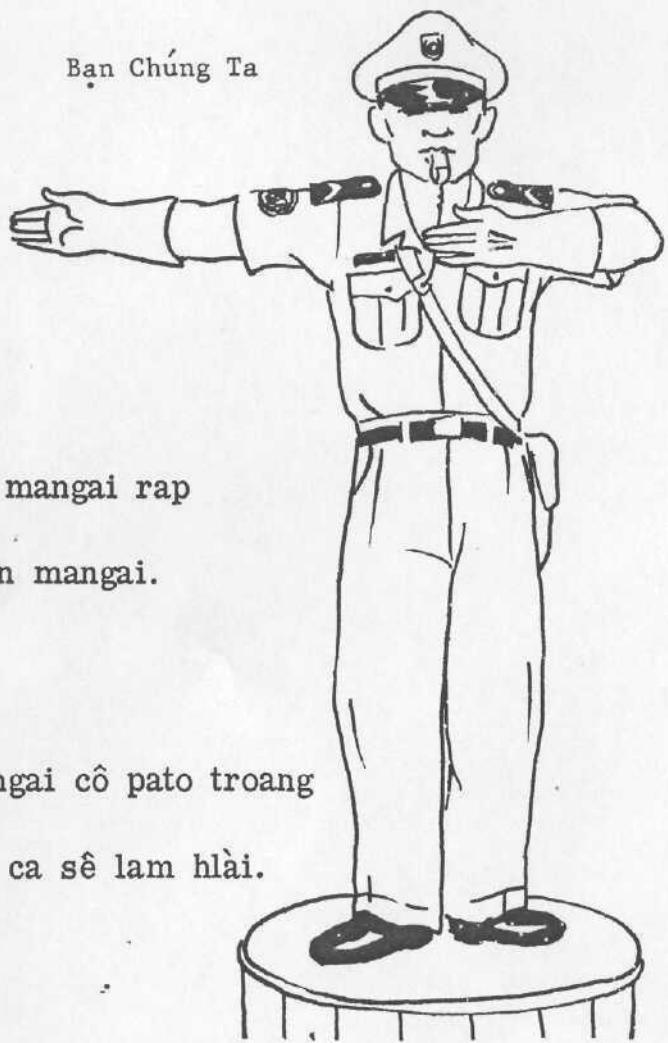
Thấy vắng xe các em mới qua đường.

Màng aih sê ùh hiaq troq.

Như vậy sẽ không bị xe cán.

4. BUA BÈN

Ban Chóng Ta

Cô mangai rap
ngen mangai.

Mangai cô pato troang
ām ca sê lam hlài.

Đây là Cảnh-sát-viên.
Người này chỉ đường cho xe-cộ qua lại.

Mangai cô tèch Yi Mai pot troang.

Người này dắt Mai qua đường.

Mangai cô pato troang
ām ca Trup.

Người này chỉ đường
cho Trúc.

Mangai rap ngen
mangai jup đồ bèn.

Cảnh-sát-viên giúp đỡ chúng ta.

Mangai rap ngen mangai broq bua bèn.

Cảnh-sát-viên là bạn chúng ta.

5. NGEN HĀQ OQ !

Cǎn-thận Nhé!

Trup yoc dēu pah crôch nhim.

Trúc dùng dao cắt trái cam.

Trup cadōp dēu ma lem
lòiq ùh hiaq troq pot ti.

Trúc cầm dao cǎn-thận cho
khỏi đứt tay.

Khỏi song broq Trup tah
lòiq dēu ta ra-ôp.

Dùng xong, Trúc cắt dao vào hộp.

Yi Mai yoc kêuq cat jaiq.

Mai dùng kéo cắt giấy.

Yi Mai cat khỏi song haq
padreo âm da miq haq.

Dùng xong, Mai đưa kéo trả mẹ.

'Màng aih ùh hiaq loq
troq cleq.

Như thế không sợ
nguy-hiểm.

6. DLEQ?

Tai Sao?

Yi Mai hlôi hlôi son miu.

Miu loq bêh ca Yi Mai hlòm.

Mai thường vượt về con Miu.

Con Miu mến Mai lắm.

Trup hlôi hlôi dòng tenh miu.

Trúc thường kéo đuôi con Miu.

Trup hlôi hlôi vê loang jêh miu.

Trúc hay cầm que đánh chó.

Caya ca miu loq
paiq, coq loq cap
hãq hãi.

Cho nên Trúc hay bị mèo
cào, chó cắn.

Oh ùh khòh taclèo mui coq.

Em không trêu chọc loài vật.

7. NHET MIQ BROQ ÂM

Cần Mẹ Giúp

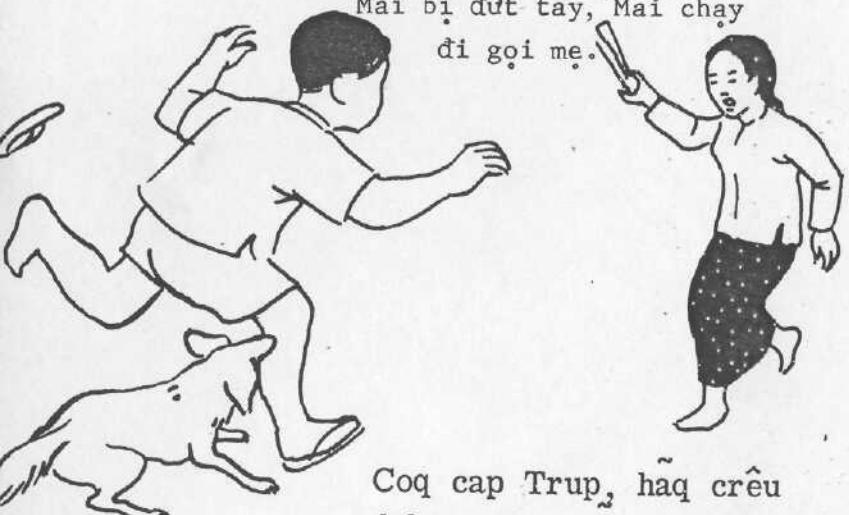
Yi Mai troq pot deh ti.

Hãq cadau tûh crêu deh ca miq.

Mai bị đứt tay, Mai chạy
đi gọi mẹ.

Coq cap Trúc, hãq crêu
deh ca miq hãq dong.
Miq hãq druh coq lam.

Trúc bị chó cắn, Trúc kêu cứu.
Mẹ lại xua chó đi.

Hê khôi miq tèch Trup
lam ta hnim thùang.

Rồi mẹ dẫn Trúc đến
trạm cứu thương.

Ti aih vì sùt jrêu va 'bar âm da hãq.

Ở đó Trúc sẽ được buộc thuốc.

8. HỘC HÌA

Học Ôn

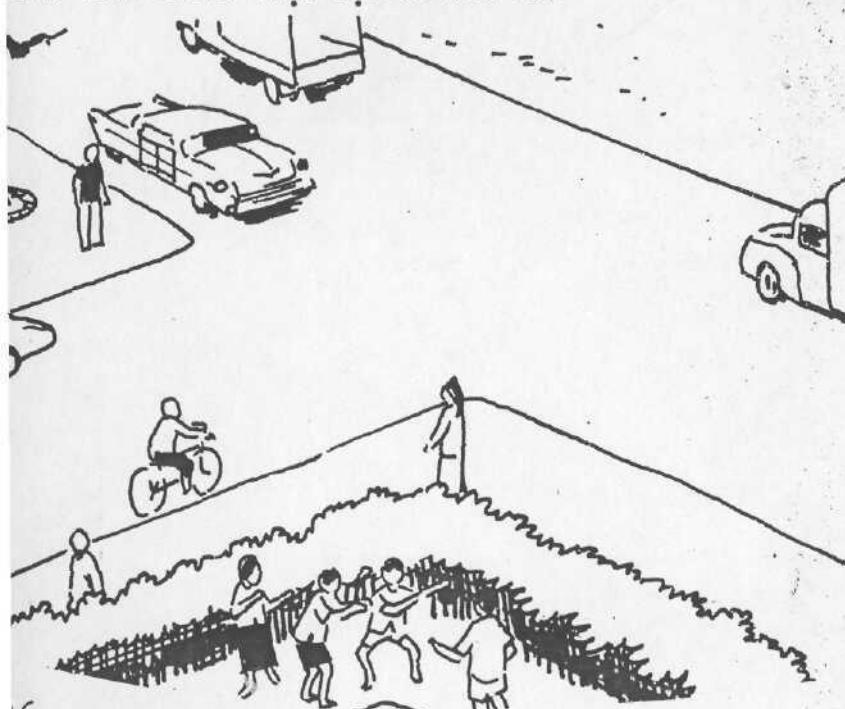
Bèn pagôq oi ta vòn. Hangai ca deac 'bau.

Hangai ca troang bac i sê.

Tang loh ta troang, lam oi moiq apah.

Mangai rap ngen haq bua bèn.

Chúng ta chơi ở trong vườn,
Là ao lấp nước, cách đường nhiều xe.
Là đường, đi ở trên hè,
Cánh-binh chính thực bạn-bè của ta.

Ai tacleo miu coq ta hnim,

Via cadoa viac nan sa ma jah loh rèm hì.

Jò loh hmau nhet crêu tajoi 'mòi.

Vaq mangai càn trùn broq ăm.

Không trêu súc-vật trong nhà,
Đè-phòng tai-nạn xảy ra hàng ngày.
Bị thương cần phải kêu ngay.
Để người lớn đến tiếp tay giúp mình.